

Hadithi i

XHIBRILIT

Alejhi selam

Erdhi t'ju mësojë Fenë tuajë

ERDHI T'JU MËSOJË FENË TUAJ

Titulli i librit në origjinal: "Sherhu Hadijthil Xhibril fi Talijmi Dijn"

Nga Abdulmuhsin ibën Hamd el Abad,
Profesor në Universitetin Islamik të Medines
Përgaditi: Ismet Hyseni

PARATHËNJA

Falënderimet i takojnë vetëm Allahut i Cili na udhëzoi në fenë islame dhe plotësoi ndaj nesh dhuntinë e Tij. Dëshmoj se askush nuk meriton të adhurohet me të drejtë përveç Allahut. Ai është Sundues i vërtetë. Dëshmoj se Muhamedi (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është rob dhe i Dërguari i Tij. Atë e dërgoi Allahu mëshirë për gjithë krijesat dhe i mundësoi kumtimin e fesë së drejtë islame.

I lutemi Allahut ta bekojë dhe ta lavdërojë atë, familjen, shokët e tij dhe të gjithë ata të cilët pasojnë rrugën e tij deri në Ditën e Gjykimit.

Para disa kohësh më lindi dëshira të shkruaja një libër, ku do të komentoja hadithin e Xhibrilit (Paqja e Allahut qoftë mbi të!), i cili përmban sqarimin e islamit, imanit dhe ihsanit.

Allahu i Madhëruar më mundësoi ta realizoja këtë dëshirë në vitin 1424h.

Për rëndësinë e madhe që gjendet në hadith, kanë shkruar shumë dijetarë. Kadij Ijad ka thënë: "Ky hadith ka përmbledhur në vetveten e tij të gjitha kriteret që përmbajnë adhurimet e dukshme dhe të padukshme. Ai sqaron lidhjet e besimit me punët e gjymtyrëve, sinqeritetin e shpirtit dhe kujdesin nga epidemitë që mund t'i kanosen punëve të një besimtari. 1

Në këtë mënyrë, të gjitha njohuritë e sheriatit islam degëzohen dhe zhvillohen nga ky hadith...." Duke vazhduar më tej, ai shprehet:"Në bazë të ndarjes së hadithit në tri pjesë, kam përpiluar edhe një libër, të cilin e kam titulluar:"Mekasidu el hasan fijma jelzemul insan". Zgjedha pikërisht këtë hadith, sepse të gjitha detyrimet, sunetet, të lejuarat apo të ndaluarat kanë lidhje me të.

Ndërsa imam Neueuiu (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë:"Dije, se ky hadith ka përmbledhur në vetveten e tij një shumëllojshmëri njohurish dhe moral, madje ai është baza e Islamit ashtu siç ka thënë dhe Kadij Ijad".

Imam Kurtubiu (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë:"Është shumë e pranueshme që ky hadith të quhet "Nëna e Sunetit", sepse për dijen e tij, ai ka përmbledhur njohuritë më të shumta."

Ibën Dakijk el Ijd në komentin që i ka bërë "Dyzet haditheve", ka thënë:"Ky hadith është quajtur "Nëna e Sunetit" ashtu si është quajtur suretu el Fatiha "Nëna e Kuranit". Kjo për shkak se kjo sure ka përmbledhur kuptimin e përgjithshëm të Kuranit Fisnik".

Ndërsa Ibën Rexhebi (Allahu e mëshiroftë!) në një libër të tij është shprehur:"Është një hadith madhështor, i cili sqaron të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me fenë. Për këtë shkak Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) thotë në fund të tij:"Ky ishte Xhibrili. Erdhi t'ju mësojë fenë tuaj".

Pra, i tha këto fjalë pasi sqaroi imanin, islamin dhe ihsanin, të cilat së bashku formojnë atë që quhet Fe.

I lutemi Allahut të Madhëruar ta bëjë këtë Libërë të dobishme për të gjithë lexuesit dhe të na japë sukses në kërkimin e dijes dhe zbatimin e saj. Amin!

AUTORI

Shënim i përkthyesit

Falënderimi i përket vetëm Allahut që më mundësoi përkthimin e këtij libri dobiprurës dhe i lutem Atij të na mundësojë zbatimin e gjërave që ndodhen në të.

Në këto pak rreshta desha të bëj me dije lexuesin në lidhje me disa gjëra që kanë të bëjnë me përkthimin:

1. Jam munduar sadopak që ky libër të dalë para lexuesve shqiptarë në formën më të mirë dhe më të kuptueshme, sidomos në gjërat delikate që kanë të bëjnë me besimin dhe kaderin.
2. Jam shmangur nga shprehjet e vështira dhe të panjohura me qëllim që çdo lexues të kuptojë pa vështirësi.
3. Nisur nga amaneti i dijes dhe komunikimi i saj ashtu siç jemi urdhëruar, i bëj të qartë lexuesit të nderuar se libri që keni në duar është përkthim i librit të përmendur më sipër, por nga ai kam hequr disa fragmente të pakta për shkak se nuk e kam parë të përshtatshme vendosjen e tyre për lexuesin shqipfolës.

---

4. Shtojcat që kam vënë dallohen nga ato të autorit me shkronjat Sh.P. Të tjerat janë fjalë të autorit si në poshtëshënime, ashtu dhe në tekstin e librit.

Allahu na dhëntë sukses në fjalë e vepër! Amin

5/1/2005

Amman/ Jordani

Teksti i hadithit:

Imam Muslimi në Sahihun e tij ka transmetuar nga Jahja bin Jamar (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) i cili ka thënë:

“Njeriu i parë që mohoi kaderin ishte Mabed el Xuheni nga qyteti i Basras. Në atë kohë unë dhe Humejd bin Abdurrahman el Humejri u nisëm për haxh. Kur mbërritëm atje, i thamë njëri-tjetrit: 'Sikur të takonim ndonjë nga shokët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe ta pyesnim për fjalët e këtyre njerëzve që flasin për kaderin'. Papritur brenda në xhami takuam Abdullah bin Umerin. Shkuam tek ai dhe e rrethuam njëri nga ana e djathtë dhe tjetri nga e majta. Shoku im më la mua të flisja, prandaj fillova duke e pyetur: 'O baba i Abdurrahmanit! Tek ne janë shfaqur disa njerëz, të cilët e lexojnë Kuranin dhe e kërkojnë dijen (dhe përmend shumë cilësi të tyre), por ata pretendojnë se nuk ekziston kaderi dhe se Dija e Allahut nuk i përfshin punët që kanë për të bërë njerëzit në të ardhmen...' Ibën Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) kur i dëgjoi këto fjalë tha: 'Nëse të bie rasti t'i takosh ata njerëz, atëherë lajmëroi se unë jam larg nga mendimet e tyre dhe ata janë

---

larg prej meje. Betohem në Allahun, se nëse ndonjë nga ata posedon një mal me flori sa ai i Uhudit dhe e jep lëmoshë, Allahu kurrë nuk do e pranojë këtë vepër, derisa ai të besojë në kader'. Më pas vazhdoi: 'Babai im, Umer bin Hatabi, më ka treguar: 'Një ditë, kur ishim të ulur tek i dërguari i Allahut (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), papritur u shfaq një njeri me rroba shumë të bardha dhe flokë shumë të zinj. Në pamjen e tij nuk dukeshin shenja udhëtari dhe askush nga ne nuk e njihte. Ai u ul pranë Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), afroi gjunjët e tij me të Profetit, vendosi duart mbi gjunjët e tij dhe filloi ta pyeste: 'O Muhamed! Më trego çfarë është Islami?' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) u përgjigj: 'Islami është të dëshmosh se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Tij, të falësh namazin, të japësh zekatin, të agjërosh muajin e Ramazanit dhe të vizitosh shtëpinë e shenjtë (Kaben), nëse ke mundësi'. Njeriu i huaj tha: 'Të vërtetën the'. Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) tha: 'Ne mbetëm të habitur nga mënyra se si ai pyeste dhe vetë i miratonte fjalët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Më pas vazhdoi: 'Më trego çfarë është imani (besimi)?' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Të besosh Allahun, engjëjt e Tij, librat që Ai zbriti, profetët e dërguar, Ditën e fundit dhe të besosh kaderin, qoftë i mirë apo i keq'. Njeriu i huaj përsëri tha: 'Të vërtetën ke thënë'. Pastaj tha: 'Më trego çfarë është ihsani?' Profeti, (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Ihsani është ta adhurosh Allahun sikur ti e sheh Atë, sepse edhe pse ti nuk e sheh, Ai me të vërtetë të shikon ty'. Njeriu i huaj tha: 'Më trego kur do të ndodhë Dita e gjykimit?' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) iu përgjigj: 'I pyeturi nuk posedon njohuri më shumë nga ai që pyet'. Tha: 'Atëherë më trego për shenjat që lajmërojnë afrimin e saj?' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Do të ndodhë atëherë kur robëresha të lindë

---

zotërinë e saj dhe kur të shikosh barinjtë e varfër, të zbathur e të leckosur që bëjnë ndërtesa të larta'. Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) tha: 'Më pas ky njeri u largua dhe pas një kohe të gjatë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) më tha: 'A e di kush ishte ai që pyeste, o Umer?' Thashë: 'Allahu dhe i Dërguari i Tij e njohin më mirë'. Atëherë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Ai ishte Xhibrili. Erdhi t'ju mësojë fenë tuaj''.²

---

1. Këtë e ka përmendur imam Neueuiu në komentin që i ka bërë Sahihut të Muslimit në vëll. I, f.158.

2. Hadithi i Xhibrilit i transmetuar me këtë rrugë dhe me këto fjalë, është hadithi i parë me të cilin imam Muslimi hap librin e tij në kapitullin e "Imanit". Ndërsa imam Buhariu librin e tij e ka hapur me një hadith tjetër të Umerit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!), i cili fillon me fjalët: "Me të vërtetë punët janë sipas qëllimeve..." Gjithashtu, Begauju i ka filluar dy librat e tij, pikërisht me këto dy hadithe që transmetohen

nga Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!). Edhe imam Neueuiu "Dyzet hadithet" i ka filluar me këto dy hadithe.

E gjithë kjo që përmendëm, tregon qartë rëndësinë e këtij hadithi, i cili siç thamë dhe më lart, është "Nëna e sunetit"

Nuk harrojmë të përmendim dijetarët që e kanë transmetuar këtë hadith duke filluar nga imam Muslimi,

imam Ahmed i në "Musnedin" e tij me nr. 367; Ebu Daudi me nr. 4695; Tirmidhiu me nr. 2610; Nesaiu me nr.

898; Ibën Maxheh me nr. 63; Ibën Mendeh në librin e tij "el Ijman" me nr. 1; Ibën Hibani me nr. 168; Axhurij në librin e tij, "Sheriati", f.188-189 etj. Këtë hadith e kanë transmetuar edhe pesë sahabë të tjerë përveç Umerit, të cilët i ka përmendur Ibën Haxheri në librin e tij "Fet'hul Bari". Ata janë: Ebu Dherri te Ebu Daudi dhe Nesaiu, Ibën Umeri te Ahmed i, Taberaniu dhe Ebi Nuajmi, Enesi te Buhariu dhe Bezari, Xherijr bin Abdilahi te Ebi Auaneh, ndërsa Ibnu Abasi dhe Ebu Amir el Esharij te Ahmed i.

“Njeriu i parë që mohoi kaderin ishte Mabed el Xhuheni nga qyteti i Basras. Në atë kohë unë dhe Humejd bin Abdurrahman el Humejri u nisëm për haxh. Kur mbërritëm atje, i thamë njëri-tjetrit: 'Sikur të takonim ndonjë nga shokët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe ta pyesnim për fjalët e këtyre njerëzve që flasin për kaderin'. Papritur brenda në xhami takuam Abdullah bin Umerin. Shkuam tek ai dhe e rrethuam njëri nga ana e djathtë dhe tjetri nga e majta. Shoku im më la mua të flisja, prandaj fillova duke e pyetur: 'O baba i Abdurrahmanit! Tek ne janë shfaqur disa njerëz, të cilët e lexojnë Kuranin dhe e kërkojnë dijen (dhe përmend shumë cilësi të tyre), por ata pretendojnë se nuk ekziston kaderi dhe se Dija e Allahut nuk i përfshin punët që kanë për të bërë njerëzit në të ardhmen...' Ibën Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) kur i dëgjoi këto fjalë tha: 'Nëse të bie rasti t'i takosh ata njerëz, atëherë lajmëroi se unë jam larg nga mendimet e tyre dhe ata janë larg prej meje. Betohem në Allahun, se nëse ndonjë nga ata posedon një mal me flori sa ai i Uhudit dhe e jep lëmoshë, Allahu kurrë nuk do e pranojë këtë vepër, derisa ai të besojë në kader'".

Nga biseda që bëri Jahja bin Jamer dhe Humejd bin Abdurrahman el Humejri me Abdullah bin Umerin nxirren shumë përfitime:

Dobia e parë: Nga kjo ndodhi kuptojmë se bidati i mohimit të kaderit për herë të parë u shfaq në Basra³, në kohën e sahabëve dhe pikërisht në kohën e Ibën Umerit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!), i cili ka ndërruar jetë në vitin 73h.

Dobia e dytë: Këtu del në pah kujdesi që tregonin tabi'inët për t'u takuar e për t'i pyetur shokët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në gjërat e vështira dhe problematike dhe sidomos në gjërat që kanë të bëjnë me besimin, fikhun etj. Prandaj, është detyrë për çdo musliman që të kthehet tek dijetarët në çdo problem që ka të bëjë me fenë e tij, sepse Allahu i Madhëruar thotë: "**E nëse nuk dini, atëherë pyesni njerëzit e ditur.**"⁴

Dobia e tretë: Është mirë që çdo musliman që shkon për haxh apo umre, të shfrytëzojë rastin për t'u takuar me njerëzit e ditur, me qëllim për t'i pyetur për gjërat e vështira dhe problematike. Shembull konkret kemi ndodhinë e dy tabi'inëve, të cilët shkuan te Ibën Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) për ta pyetur për çështjen e kaderit. Madje, ai që takohet me dijetarët, jo vetëm që shton dituritë e tij, por dhe ruan veten për të mos rënë në gabime, sidomos në gjërat delikate që e largojnë njeriun nga rruga e vërtetë.

Transmetohet nga Jezjld el Fekjir se ai ka thënë: "Në mendjen time më ishte ngulitur një nga mendimet e hauarixhëve. Një ditë prej ditësh vendosëm me disa shokë të shkonim në Haxh dhe pas përfundimit të tij kishim menduar të bënim një kryengritje. Kur arritëm në Medine, takuam Xhabir bin Abdilahun (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!), i cili ishte mbështetur në një shtyllë dhe po u tregonte njerëzve hadithe nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Në kohën që mbërritëm, ai po u fliste njerëzve për banorët e zjarrit. Unë, kur e dëgjova i thashë: "O shoku i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), çfarë janë këto fjalë që po thua, kur Allahu i Madhëruar thotë në librin e Tij: "**Atë të cilin Ti e dënon me zjarr, me të vërtetë që e ke poshtëruar.**"

Gjithashtu thotë: "Sa herë që mundohen të dalin nga zjarri, ata kthehen aty përsëri." Xhabir bin Abdilah kur i dëgjoi këto fjalë më tha: "A e lexon Kuranin?" Unë iu përgjigja: "Po." Tha: "A ke dëgjuar ndonjëherë për vendin e lartë, ku Allahu i Madhëruar do të ringjallë të dërguarin e Tij, Muhamedin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!)" Thashë: "Po." Më tha: "Ai vend është i veçantë për Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe me ndërmjetësimin e tij do të dalin disa njerëz nga zjarri." Më pas filloi të më përshkruante Siratin (urën) dhe mënyrën se si njerëzit do ta kalojnë atë. Ai tha: "Kam frikë se ndoshta nuk i kujtoj të gjitha fjalët që më ka thënë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), por e mbaj mend shumë mirë se ai përmendi disa njerëz që do dalin nga zjarri, pasi të kenë qëndruar në të. Shembulli i daljes së tyre është si i atyre bimëve që dalin nga një trung i kalbur. Më pas ata do të hyjnë në një prej lumenjve të xhenetit, do të lahen në të dhe kur të dalin nga lumi do duken sikur të ishin krijesa të bardha si bora." Kur i dëgjuam fjalët e këtij sahabi, u kthyem te shokët tanë

dhe iu thamë: "Mjerë për ju! A mendoni se ky burrë gënjen ndaj Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!)" Pastaj u kthyem dhe që nga ajo ditë askush nga ne nuk ngriti krye, përveç një personi.⁵

Pra, këta njerëz u nisën për haxh dhe ishin të ndikuar nga një mendim i gabuar. Ata mendonin se një njeri që bën mëkate të mëdha, kurrë nuk mund të dalë nga zjarri. Ata kishin arritur deri atje sa ajetet të cilat kishin zbritur dhe flisnin për jobesimtarët, i zbatonin edhe me muslimanët (domethënë ishin ndikuar nga mendimet e huarixhëve). Këta djelmosha kishin planifikuar që pas kryerjes së haxhit të bënin një kryengritje, ku do të

---

shfaqnin këto mendime të kota. Por në këtë udhëtim të begatë, Allahu i Madhëruar u mundësoi të takohen me Xhabir bin Abdilahun (Allahu goftë i kënaqur prej tij!), i cili u sqaroi mendimet e gabuara që kishin dhe për këtë arsye nuk e ndërmorën planin që kishin sajuar.

Dobia e katërt: Mënyra se si ata të dy e rrethuan Abdullah bin Umerin (Allahu goftë i kënaqur prej tij!) duke qëndruar njëri nga e djathta e tjetri nga e majta, na jep të kuptojmë moralin e lartë të nxënësit të dijes, sepse secili prej tyre dëshironte të ishte sa më afër tij, për të dëgjuar fjalët dhe këshillat që Ibën Umeri (Allahu goftë i kënaqur prej tij!) thoshte. Gjithashtu, nga edukata është ta thërrasësh tjetrin me epitete, si p.sh.: “O babai i filanit”, etj., madje, edhe e folura me radhë është nga moralet më të larta islame. Po të hedhësh një vështrim në ndodhinë që transmetuam, do të shikosh se si njëri prej tyre nuk filloi të pyeste, derisa kuptoi që shoku i tij nuk dëshironte të fliste.

Dobia e pestë: Kërkimi i dijes dhe pyetja e dijetarëve mund të bëhet edhe gjatë ecjes. Kjo për shkak se këta tabi'inë e pyetën Ibni Umerin (Allahu goftë i kënaqur prej tij!) në kohën që ai ishte duke ecur.

---

3. Qytet në Irak

4. Suretu Enbija, 7.

5. Transmeton Muslimi, nr.199.

Imam Buhariu njërin prej kapitujve të librit "Dituria", e ka titulluar: "Lejimi i kërkimit të dijes apo pyetjes së dijetarit dhe nëse ai (dijetari) është duke ecur apo hipur mbi kafshë". Gjithashtu ka thënë: **"Lejohet të pyesësh dijetarin edhe nëse është duke gjuajtur gurët në kohën e haxhit"**.

Dobia e gjashtë: Përgjigja që Abdullah bin Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) u dha dy tabiinëve, na jep të kuptojmë rrezikshmërinë e bidatit dhe në veçanti atij të mohimit të kaderit. Ibën Rexhebi në librin e tij thotë: "Besimi në kaderin e Allahut ndahet në dy shkallë:

Shkalla e parë: Të besosh se Allahu me Dijen e Tij ka përfshirë çdo punë që krijesat do të veprojnë, duke filluar me gjërat e mira e të këqia, si dhe gjynahet e sevapet. Madje, e ka ditur se kush do të jetë prej banorëve të zjarrit e kush prej banorëve të xhenetit, duke përgatitur shpërblimin për secilin grup. E gjithë kjo Ditura ishte para se Ai t'i krijonte dhe t'i nxirrte në jetë ata. Pra, punët që bëjnë njerëzit ndodhin në përputhje të plotë me Diturinë e Tij, Ditura e cila kalon çdo kufi të së panjohurës.

Shkalla e dytë: Allahu është Ai i Cili ka krijuar të gjitha punët që bëjnë krijesat, duke filluar me kufrin, imanin, bindjet dhe kundërshtimet, madje Ai e ka dashur ekzistencën e tyre. Këtë shkallë e kanë pranuar pasuesit e Sunetit dhe e kanë refuzuar një grup i humbur që quhen kaderije.

Për sa i përket shkallës së parë, atë e pranojnë shumë prej kaderijve, me përjashtim të ekstremistëve të këtij grupi si: Mabed el Xhuheni, Amër bin Ubejdi etj. Shumë nga dijetarët selefi kanë thënë: "Kur të polemizoni me kaderijtë, kujtojeni atyre Diturinë e gjerë që posedon Allahu.

Nëse e pranojnë atë (Diturinë e Allahut), atëherë ata janë të mundur nga ana juaj. Nëse e refuzojnë, atëherë ata quhen kafira (mohues)".

Dijetarët selefi kanë për qëllim me këto fjalë se ai i cili mohon Diturinë e hershme të Allahut, në lidhje me punët e krijesave apo në ruajtjen dhe shkrimin e këtyre punëve në një libër të sigurt, ai mohon vetë Kuranin dhe për këtë shkak konsiderohet si i dalë nga feja islame.

Nëse kaderijtë e pranojnë diçka të tillë, por mohojnë që Allahu t'i ketë krijuar punët që bëjnë krijesat, apo nuk pranojnë që Ai ta ketë pëlqyer ekzistencën e këtyre veprave, atëherë ata do të pësojnë disfatë, sepse ajo që pranuan është argument kundër tyre. Për nxjerrjen e këtij grupi nga islami dijetarët kanë dhënë shumë mendime. Për sa i përket atij që refuzon dijen e hershme të Allahut, imam Ahmedi dhe Shafiu kanë thënë se ky njeri nuk është më musliman".⁶

Dobia e shtatë: Për t'i larguar njerëzit nga rruga e vërtetë, Shejtani i mallkuar përdor dy mënyra. Ai që nuk u kushton shumë rëndësi punëve të mira dhe i lë pas dore, shejtani këtij njeriu i zbukuron epshet. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "**Xheneti është i rrethuar me vështirësi, ndërsa xhehenemi me epshe.**"⁷

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij ka thënë: "**O ju gratë e Profetit! Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse ruheni dhe jeni të kujdesshme. Prandaj mos flisni duke u llastuar që mos të lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij, por thoni fjalë të matura!**"⁸

Ndërsa atij që është i dhënë pas adhurimeve dhe punëve të mira, shejtani i zbukuron ekstremizmin në fe dhe hedh mbi të një mal me dyshime.

Allahu i Madhëruar thotë: "Ai është që të zbriti Librin. Në këtë libër ka ajete të qarta, të cilat janë bazë e tij, gjithashtu ka dhe ajete jo shumë të qarta. Ata që zemrat u anojnë nga e kota, mundohen të gjurmojnë tek ajetet që nuk janë plotësisht të qarta, me pretendimin se duan të dinë komentimin e tyre, e gjithë kjo për të shkaktuar rrëmuje."9

Aishja (Allahu qoftë i kënaqur prej saj!) ka transmetuar se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) pasi lexoi këtë ajet tha: "Nëse shikoni nga ata që gjurmojnë ajetet të cilat nuk janë plotësisht të qarta, kini kujdes, sepse të tillët janë ata që Allahu i ka përmendur në Librin e Tij."10

Ndryshe kjo quhet sëmundja e dyshimeve që Allahu ka përmendur në librin e Tij kur thotë:

"Në zemrat e tyre ka sëmundje e Allahu ua shton sëmundjen edhe më shumë."11 Gjithashtu ka thënë: "Ndërsa ata të cilët në zemrat e tyre kanë sëmundje, ua shtojmë edhe më shumë pisllekun që ata mbartin."12

Jahja bin Jamer pyeti Ibni Umerin (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) dhe ai i tregoi që adhurimi dhe kërkimi i dijes që bënë këta bidatçinj, janë pikërisht grupi të cilin shejtani e humbi, duke përdorur rrugën e hedhjes së dyshimeve në mendjet e tyre.

Dobia e tetë: Lejohet që myftiu (ai që pyetet) të thotë në fillim mendimin e tij dhe pastaj ta argumentojë me ajet apo hadith.

Kjo për shkak se Ibën Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) në fillim shfaq mendimin dhe urrejtjen e tij për këta njerëz, pastaj filloi të tregonte hadithin e Xhibrilit (Paqja e Allahut qoftë mbi të!), i cili përmbante dhe besimin në kaderin e Allahut të Madhëruar.

Dobia e nëntë: Metoda që ndjek imam Muslimi është se ai gjithmonë ruan me korrektësi zinxhirin dhe tekstin e hadithit. Po të shikojmë hadithin në fjalë, do vëmë re se imam Muslimi e transmeton atë pa asnjë lloj ndërprerje.

Pra, dhe hadithin e Xhibrilit e ka transmetuar të plotë, duke mos përmendur vetëm besimin në kaderin e Allahut.

Hafidh ibën Haxheri në biografinë që i ka bërë imam Muslimit ka thënë: "Imam Muslimi ishte shumë me fat në librin që shkroi, sepse askush si ai nuk pati mundësinë ta bëjë një punë të tillë.

Kjo përpikëri i nxiti disa njerëz ta lavdëronin Sahihun (librin) e tij më shumë se atë të Muhamed bin Ismailit (Buhariut). Kjo për shkak se ai i mblidhte të gjitha rrugët që sillnin hadithin, i transmetonte ato të plota pa shkëputje apo ndërprerje dhe nuk e transmetonte hadithin me kuptim të përafërt, por e sillte ashtu siç vinte nga njerëzit që e kishin dëgjuar Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Shumë bashkëqytetarë të tij u munduan ta bënë një punë të tillë, por kurrë nuk mundën të arrinin gradën e tij. Njëzet dijetarë kanë shkruar libra që përmendin hadithe, të cilat nuk i kishte përmendur imam Muslimi në librin e tij, duke u munduar të arrinin metodën e tij, por pa rezultat. Kjo është një mirësi që Allahu rrallë kujt ia dhuron.¹³

Pjesa e dytë e hadithit dhe dobitë e nxjerra prej tij

'Një ditë, kur ishim të ulur tek i Dërguari (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), papritur u shfaq një njeri me rroba shumë të bardha dhe flokë shumë të zinj. Në pamjen e tij nuk dukeshin shenja udhëtari dhe askush nga ne nuk e njihnte. Ai u ul pranë Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), afroi gjunjët e tij me të Profetit, vendosi duart mbi gjunjët e tij dhe filloi ta pyeste.'

Dije vëllai im musliman, se në pjesën e dytë të hadithit, që fillon me fjalët e Umerit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) i cili tregon paraqitjen e njeriut të huaj mënyrën se si ai u ul tek Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për ta pyetur dhe në mbylljen e hadithit me fjalët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) "**Ai ishte Xhibrili. Erdhi t'ju mësojë fenë tuaj**", **nxjerrim shumë përfitime:**

Dobia e parë: Transmetohet nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) i cili thotë:"Një ditë prej ditësh Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ishte ulur me njerëzit."

Ndërsa Ebu Daudi në "Sunenin" e tij ka transmetuar me sened të saktë nga Ebu Dherri dhe Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tyre!) se kanë thënë: "Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ulej në mesin e shokëve të tij dhe kur vinin njerëz të huaj nuk e dallonin në mesin e të ulurve. Atëherë kërkuam nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) t'i ndërtonim një vend të lartë, në mënyrë që kur të vinin njerëzit ta njihnin atë. Prandaj ndërtuam një ndenjësë nga balta, mbi të cilën u ul Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe ne uleshim përreth tij."¹⁴

Nga ky hadith mësojmë se është shumë e nevojshme për një mësues që të zgjedhë një vend të ngritur, ku të japë ligjëratat e tij me qëllim që të gjithë pjesëmarrësit ta shikojnë dhe të përfitojnë nga ai.

---

6. Xhamiul Ulumi uel Hikem, Vëll. I, f.103-104.

7. Transmeton Buhariu (nr. 6487) dhe Muslimi (nr. 2822).

8. Suretu Ahzab, 32.

9. Suretu Ali Imran, 7.

10. Transmeton Buhariu (nr.4547) dhe Muslimi (nr. 2665).

11. Suretu Bekare, 10.

12. Suretu Teube,125.

13. Tehdhijbu et Tehdhijb i Ibën Haxherit.

Dobia e dytë: Engjëjt kur takohen me njerëzit shndërrohen në formën e njerëzve. Diçka e tillë është përmendur shumë në Kuran si: Ardhja e Xhibrililit (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) te Merjemja në formën e një burri, apo takimi që bënë engjëjt me Ibrahimin dhe Lutin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi ta!). Pra, ata me fuqinë që iu ka dhënë Allahu i Madhëruar kanë mundësi të ndryshojnë formën e tyre, nga ajo engjëllore në atë njerëzore.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij na tregon për krijimin e engjëjve duke thënë: "Falënderimet i përkasin vetëm Allahut, Krijuesit të qiejve e të tokës, Sajuesit të engjëjve me nga dy pale, tre palë dhe katër palë krahë. I zgjodhi ata si ndërmjetësues (ndërmjet njerëzve dhe Allahut). Ai shton në krijimin e Tij çfarë të dojë. Me të vërtetë Allahu ka fuqi për çdo send."¹⁵

Ndërsa Buhariu dhe Muslimi kanë transmetuar në dy librat e saktë të tyre se: "Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e ka parë Xhibrilin të kishte gjashtëqind krahë".¹⁶

Gjithashtu, edhe xhinët kanë aftësinë e shndërrimit si engjëjt. Argument për këtë është historia që ka ndodhur me Ebu Hurejrën (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!), histori e cila është transmetuar në "Sahihun" e Buhariut. Xhinët ashtu si kanë veti të shndërrohen në njerëz, kanë veti të shndërrohen edhe në gjarpërinj.

Engjëjt dhe xhinët e shikojnë njeriun, por njeriu nuk mund t'i shikojë ata, sepse Allahu i Madhëruar kur flet për xhinët në Librin e Tij thotë: "Vërtet ai dhe shoqëria e tij ju shikojnë, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata."¹⁷

Dobia e tretë: Ardhja e Xhibrilit te Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në formën e njeriut, nuk është argument për lejimin e pjesëve teatrale dhe dramave të cilat janë të mbushura me gënjeshtër. E themi këtë, pasi Xhibrili u shndërrua në formë njeriu me ndihmën, fuqinë dhe lejen e Allahut të Madhëruar, nga forma e tij origjinale në formën e një njeriu të thjeshtë.

Dobia e katërt: Nga ardhja e Xhibrilit dhe ulja e tij pranë Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) kuptojmë dhe përfitojmë se si duhet të jetë morali i nxënësit të dijes me mësuesin e tij. Gjithashtu, ai që pyet nuk është kusht të pyesë vetëm për gjërat që nuk ka njohuri, por është e domosdoshme të pyesë dhe në çështjet që mund t'i dijë shumë mire, me qëllim që të përfitojnë ata që nuk dinë.

Prandaj Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në fund të hadithit thotë: "Ai ishte Xhibrili. Erdhi t'ju mësojë fenë tuaj". Pra, na jep të kuptojmë se Xhibrili (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) ka meritën e këtij mësimi, për arsye se ai pyeti.

---

14. Transmeton Ebu Daudi në Sunenin e tij me nr. 4698.

15. Suretu Fatir, 1.

16. Buhariu me nr. 4857 dhe Muslimi me nr. 280.

17. Suretu Araf, 27.

Transmetohet nga Ebu Hurejra se: "Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) iu drejtua shokëve të tij duke thënë: **'Më pyesni!'**. Por atyre u erdhi turp ta pyesnin, derisa erdhi një burrë dhe e pyeti. Në fund të hadithit Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: **'Ky ishte Xhibrili. Donte t'ju mësonte, për shkak se ju nuk pyetët'**".¹⁸

Dobia e pestë: Në dy librat më të saktë të hadithit, atë të Buhariut dhe Muslimit, nuk është transmetuar përshëndetja e Xhibrilit me selam në kohën që erdhi dhe u ul pranë

Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Por është transmetuar te Ebu Daudi nga hadithi i Ebu Hurejres dhe Ebu Dherrit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se kanë thënë: "Erdhi një burrë dhe përshëndeti me fjalët: **'Paqja qoftë mbi ty o Muhammed!'**" Në të njëjtën mënyrë ia ktheu edhe Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Dobia e gjashtë: Hafidh ibën Haxheri në librin e tij ka thënë: "Nëse ndonjëri pyet: 'Si e kuptoi Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se njeriun që erdhi nuk e njohu askush nga të pranishmit?' U përgjigjemi: Ndoshta ai u mbështet në mendimin e tij ose nga vetë sjellja e të pranishmëve. Unë mendoj se kjo e dyta qëndron më shumë, sepse në versionin që transmeton Uthman bin Gajathi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) thuhet: 'Kur erdhi ky burrë, njerëzit filluan të shihnin njëri-tjetrin dhe thanë: 'Ne nuk e njohim këtë njeri'".¹⁹

Dobia e shtatë: Shtrohet pyetja: Xhibrili i vendosi duart mbi gjunjët e vet apo mbi gjunjët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!)?

Imam Neueuiu (Allahu e mëshiroftë!) është i mendimit se Xhibrili (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) i ka vendosur duart mbi gjunjët e veta, por disa dijetarë janë të mendimit tjetër.

Hafidh ibën Haxheri²⁰ thotë: "Në një version të sjellë nga Sulejman et Tejmi thuhet: 'Njeriu që erdhi nuk kishte shenjat e një udhëtari e as nuk ishte nga banorët e qytetit. Ai çau grumbullin e njerëzve dhe arriti tek i Dërguari (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). U ul pranë tij, ashtu siç ulet çdokush nga ne në namaz, pastaj vendosi duart e tij mbi gjunjët e Profetit ((Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!)."

Ky version na jep të kuptojmë se Xhibrili i ka vendosur duart mbi gjunjët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Me këtë mendim është Begauiju, Ismail et Tejmi dhe Tajibi, duke kundërshtuar kështu palën tjetër në të cilën qëndron Neueuiu²¹ dhe Turbeshti. Këta të fundit u nisën nga edukata që duhet të tregojë nxënësi përpara mësuesit, sepse Xhibrili erdhi sikur të ishte nxënës.

Por ne themi se vendosja e duarve nga ana e Xhibrilit mbi gjunjët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është për ta shtuar më shumë vëmendjen e Profetit në pyetjet e tij. Gjithashtu, nga kjo përfitojmë thjeshtësinë që duhet të ketë myftiu apo ai që pyetet përpara njerëzve.

Mendimi më i saktë është se Xhibrili deshi të mos binte në sy me gjestin që bëri dhe të pranishmit të mendonin se është njeri nga shkretëtira, prandaj edhe çau turmën e cila rrethonte Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) derisa arriti tek ai.

Ndërsa në Sunenin e Nesaiut thuhet se Xhibrili i ka vendosur duart mbi gjunjët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).²²

Pjesa e tretë e hadithit dhe dobitë e nxjerra prej tij

"O Muhamed! Më trego çfarë është Islami?" Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) u përgjigj: "Islami është të dëshmosh se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Tij, të falësh namazin, të japësh zekatin, të agjërosh muajin e Ramazanit dhe të vizitosh shtëpinë e shenjtë (Kaben), nëse ke mundësi". Njeriu i huaj tha: "Të vërtetën the". Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) tha: "Ne mbetëm të habitur nga mënyra se si ai pyeste dhe vetë i miratonte fjalët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!)".

Kjo pjesë e hadithit sqaron gjërat që kanë të bëjnë me paraqitjen e jashtme të njeriut. Lusim Allahun të na japë sukses në nxjerrjen në pah të dobive që përmbajnë këto rreshta.

Dobia e parë: Pyetjes së parë të Xhibrilit, Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i përgjigjet duke përmendur punët e jashtme (të dukshme) të njeriut dhe kur u pyet për imanin, Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) përmendi punët e brendshme (jo të dukshme) të njeriut.

Imani dhe islami janë dy fjalë që kur përmenden së bashku, secila prej tyre merr kuptimin përkatës.²³

Në këtë hadith islami dhe imani erdhën të radhitura dhe secila mori kuptimin e saj. Pra islami ka të bëjë me punët e jashtme të njeriut dhe është shumë i përshtatshëm me kuptimin gjuhësor të tij, për shkak se islam do të thotë: **“Dorëzim dhe bindje ndaj Allahut të Madhëruar”**.

Ndërsa imani merr kuptimin e punëve të brendshme të njeriut, i cili është gjithashtu shumë i përshtatshëm me kuptimin gjuhësor të tij: **“Besim dhe pranim”**.

---

18. Transmeton Muslimi, nr.10.

19. Transmeton imam Ahmedi në Musnedin e tij, nr. 184.

20. Fethul Bari, vëll I, f. 116.

21. Shiko mendimin e imam Neueuiut në komentin që i ka bërë sahihut të Muslimit, vëll I, f. 158.

22. Transmeton Nesaiu në “Sunenin” e tij , nr.4991.

Islami dhe imani mund të vijnë edhe të ndarë, gjë që e bën secilin prej tyre të përmbajë kuptimin e tjetrit (domethënë punët e dukshme dhe ato të padukshme). Ja një shembull konkret ku përmendet vetëm islami: Allahu i Madhëruar thotë: "E kush kërkon fe tjetër përveç Islamit, atij kurrësi nuk ia pranojmë dhe në Ditën e Gjykimit ai mbetet i dështuar."24

Ndërsa shembulli që përmend vetëm imanin, është fjala e Allahut të Madhëruar: "Ai i cili mohon imanin ka shkatërruar punën e tij dhe në Ditën e Gjykimit do jetë nga të dështuarit."25

Dobia e dytë: Gjëja e parë që sqaron Islamin është dëshmia se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Tij. Këto dy dëshmi janë shumë të lidhura njëra me tjetrën, prandaj vijnë gjithmonë bashkë dhe të pandara.

Shehadeti (dëshmia: **LA ILAHE IL ALLAH, MUHAMEDUN RESULULLAH**) është i domosdoshëm dhe duhet pranuar nga çdo njeri apo xhin, duke filluar nga dita kur u dërgua Muhamedi (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) profet e deri në Ditën e Gjykimit. Ai që nuk beson në profetësinë e Muhamedit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) do jetë nga banorët e zjarrit. Argument për këtë është fjala e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë: "Betohem në Atë i Cili ka në dorë shpirtin tim se çdo njeri, qoftë çifut apo i krishterë, që dëgjon për mua dhe vdes duke mos i besuar profetësisë me të cilën u dërgova, ai do jetë nga banorët e zjarrit."26

Fjala "**LA ILAHE IL LALLAH**" do të thotë se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Allahut. Kjo fjalë është e përbërë nga dy elemente apo baza: Mohim i përgjithshëm në fillim të fjalisë (**LA ILAHE**) dhe pohim i veçantë në fundin e saj (**IL LALLAH**)."

D.m.th, te pjesa e parë mohohet çdo adhurim që i dedikohet dikujt tjetër përveç Allahut, ndërsa pjesa tjetër pohon vetëm adhurimin që i bëhet Allahut, sepse vetëm Ai e meriton diçka të tillë.²⁷

23. Dije vëlla musliman, se imani dhe islami vijnë të bashkuar gjithashtu vijnë edhe të ndarë. Nëse shikon në ndonjë ajet apo hadith që përmendet vetëm islami, atëherë dije se dhe imani hyn në kuptimin e islamit. E njëjta gjë ndodh dhe për imanin. Por nëse këto dy fjalë vijnë të radhitura njëra pas tjetrës, atëherë secili prej tyre përmban kuptimin përkatës që ka të bëjë me të.

Kuptimi i pjesës së dytë të shehadetit (**MUHAMEDUN RESULULLAH**) është ta duash Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) më shumë se çdo krijesë tjetër, t'i bindesh në gjërat që ai urdhëron dhe të largohesh nga gjërat që ndalon. Të besosh lajmet që sjell qofshin për kohën e tij apo për të ardhmen dhe ta adhurosh Allahun në përputhje me udhëzimin e tij.

Sinqeriteti në bërjen e një vepre për hir të Allahut dhe pasimi i rrugës profetike, formojnë atë që quhet dëshmi. Prandaj, një punë që të pranohet tek Allahu duhet të plotësojë dy kushte:

---

a) të bëhet e sinqertë për hir të Allahut

b) të bëhet në përputhje me Sunetin (rrugën, traditën) e të Dërguarit (Paqja dhe bekimi i

Allahut qofshin mbi të!)

Nëse një punë nuk bëhet e sinqertë për hir të Allahut, atëherë ajo refuzohet dhe tek

Allahu nuk pranohet.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Ne do iu kthehemi veprave që bënë ata dhe do i bëjmë ato hi e pluhur."²⁸

Gjithashtu, në një hadith kudsij (të shenjtë) Allahu i Madhëruar ka thënë: "Unë jam më i panevojshmi për ortak. Prandaj kush punon një punë duke më shoqëruar ortak, Unë do e lë atë dhe ortakun e tij."²⁹

---

24. Suretu Ali Imaran, 85.

25. Suretu Maide, 5.

26. Transmeton Muslimi, nr. 240.

27. Duke u nisur nga kjo që thamë, nuk harrojmë të përmendim gabimin, në të cilin bien shumë njerëz kur thonë se: "La ilahe il Allah" do të thotë: "Nuk ekziston zot tjetër përveç Allahut". Ky nuk është kuptimi i saktë i dëshmisë, kjo për vetë faktin se në kohën që po jetojmë, dëgjojmë dhe shikojmë njerëz që adhurojnë dhe besojnë se ekzistojnë shumë zota të tjerë përveç Allahut. Kuptimi i saktë i kësaj fjale është mohimi i adhurimit të zotave dhe sqarimi se askush nuk e meriton të adhurohet përveç Allahut.Sh.P.

Gjithashtu, nëse një punë nuk bëhet në përputhje me rrugën e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), atëherë edhe kjo punë refuzohet.

Argument është hadithi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i cili thotë: **“Kush shpik në fenë tonë diçka që nuk i përket asaj, atëherë ajo punë nuk pranohet (nga Allahu)”**.³⁰

Ndërsa në versionin që transmeton Muslimi, Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **“Kush punon një punë që nuk përputhet me fenë tonë, ajo do t’i refuzohet”**.

Duke u nisur nga kjo, themi se nuk janë të vërteta fjalët e disa njerëzve të cilët thonë se nëse një punë është e singertë për hir të Allahut dhe ai që e vepron ka qëllim të mirë, kjo punë pranohet edhe nëse nuk është në përputhje me rrugën e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Ky mendim hidhet poshtë me fjalën e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) kur iu drejtua njërit prej shokëve të tij, i cili kishte therur kurbanin para namazit të bajramit: **“Kafsha jote nuk vlejti vetëm se për mish”**.³¹

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) nuk e konsideroi kafshën e tij kurban, sepse ai e kishte therur para kohës së duhur.

Ibën Haxheri (Allahu e mëshiroftë!) në komentin e këtij hadithi ka thënë: "Është transmetuar se dijetari Ebu Muhamed bin Ebi Xhemrah ka thënë: 'Nga ky hadith përfitojmë se puna sado e sinqertë të jetë, nuk pranohet, përderisa nuk është në përputhje me sheriatin.'"³²

Është transmetuar në "Sunenin" e Darimiut se Abdullah bin Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) kishte parë disa njerëz të mbledhur bashkë në xhami dhe që po mbanin në duart e tyre gurë të vegjël për t'i numëruar. Njëri nga ata thoshte: "Thoni 'Allahu Ekber' njëqind herë dhe ata e thoshin. Thoni 'Elhamdulillah' njëqind herë dhe ata e thoshin. Thoni 'SubhanAllah' njëqind herë dhe ata e thoshin'. Abdullah bin Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) kur i pa ata, u tha: 'Çfarë është kjo që po bëni?' Ata u përgjigjën: 'O baba i Abdurrahmanit! Nuk po bëjmë gjë tjetër vetëm se tesbih që i numërojmë me këta gurë'. Abdullahu tha: 'Më mirë për ju është të numëroni mëkatet që bëni dhe (sikur ta lini këtë punë) unë ju siguroj se asnjë vepër e mirë nuk do t'ju shkojë dëm. Mjerë për ju, o popull i Muhamedit! Sa shpejt humbisni! Shokët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) janë të pranishëm, rrobat e tij akoma nuk janë kalbur dhe enët e tij akoma nuk janë thyer, e ju veproni kështu! Beto hem në Allahun se ju ose jeni popull më i udhëzuar se populli i Muhamedit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), ose i keni hapur vetes dyert e humbjes!' Ata thanë: 'Betohemi në Allahun, o baba i Abdurrahmanit, se nuk kishim për qëllim vetëm se të mirën'. Abdullahu atëherë u përgjigjet: 'Sa njerëz e duan të mirën, por nuk e arrijnë atë'".³³

Dobia e tretë: Shtylla më e rëndësishme pas dëshmisë është namazi. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e ka cilësuar atë si shtyllë të Islamit, siç është transmetuar në hadithin e Muadh bin Xhebelit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!). Gjithashtu, namazi është gjëja e fundit që do humbasin muslimanët, puna e parë për të cilën do të pyeten përpara Allahut të Madhëruar dhe ai e dallon muslimanin nga jomuslimani.³⁴

Për të treguar më shumë rëndësinë e namazit, mund të themi se Allahu i Madhëruar i ka obliguar këto namaze natën e Israsë dhe Miraxhit, kur Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është ngjitur mbi shtatë qiejt.

Gjithashtu, kur banorët e zjarrit pyeten se cili ishte shkaku i hyrjes së tyre në Sekar (xhehenem) përgjigjen: "**Ne nuk ishim nga ata që falnin namazin.**"³⁵

---

28. Suretu Furkan, 23.

29. Transmeton Muslimi, nr. 2985.

30. Transmeton Buhariu, nr. 2698.

31. Transmeton Buhariu, nr. 5556 dhe Muslimi, nr.1961.

32. Fethul Bari, vëll. X, f. 17.

33. Këtë ndodhi e ka përmendur shejh Albani (Allahu e mëshiroftë!) ne librin e tij "Seria e haditheve të sakta" nr. 2005. Gjithashtu, Darimiu në "Sunenin" e tij, vëll. I, f. 68-69.

Namazi është vepër që largon nga të neveritshmet dhe veset e këqija. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "E ti fale namazin se me të vërtetë namazi të largon nga gjërat e shëmtuara dhe të neveritshme."36

Porosia e fundit me të cilën Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e porositi umetin e tij ishte namazi. Është transmetuar nga Umu Selemeh (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se ka thënë: "Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në sëmundjen e rëndë, për shkak të së cilës ndërroi jetë, thoshte: **'Kujdesuni për namazin dhe robëreshat (të cilat i keni nën sundimin tuaj)!'** Këto fjalë përsëriste derisa ia dorëzoi shpirtin Allahut të Madhëruar.

Ndërsa Enesi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) thotë: "Porosia më përmbledhëse që la Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në çastet kur po jepte shpirt ishte: **'Kujdesuni për namazin dhe robëreshat!'**

Gjithashtu, Ali bin Ebi Talib (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) thotë: **'Fjalët e fundit të Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ishin: 'Kujdesuni për namazin dhe robëreshat'.**37

Allahu i Madhëruar kur përmend virtytet e besimtarëve në suren el Muminun dhe el Mearixh fillon dhe mbaron me namazin.

Suren el Muminun e fillon: "Është e sigurt se kanë shpëtuar besimtarët, ata të cilët në namazin e tyre janë të përlurur dhe të kujdesshëm."38

Ndërsa në fund thotë: "Dhe ata të cilët i kushtojnë kujdes kohës së namazit të tyre."³⁹

Gjithashtu, në suren el Mearixh thotë: "Përveç atyre që falen, ata të cilët janë të rregullt në faljen e namazit të tyre."

Ndërsa në fund të ajeteve thotë: "Edhe ata që janë të kujdesshëm ndaj namazit të tyre."⁴⁰

Kryerja e namazit bëhet në dy mënyra. Mënyra e parë është e detyrueshme dhe do të thotë: Të realizosh të paktën detyrimin, i cili largon nga ti përgjegjësinë dhe llogarinë.

Mënyra e dytë është e pëlqyeshme (mustehab) dhe do të thotë: Plotësimi i tij me çdo gjë që është e pëlqyeshme në namaz.

Pesë namazet janë detyrë për çdo person mendërisht i shëndoshë, që ka arritur moshën e pjekurisë, qoftë mashkull apo femër. Kjo detyrë është derisa të ekzistojë shpirti në trupin e tij.

Për burrat është detyrë që namazin ta falin në xhami me muslimanët e tjerë, sepse Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Betohem në Allahun, isha gati të urdhëroja disa njerëz që të mblidhnin dru zjarri dhe të urdhëroja ndonjë të bënte thirrjen për namaz, të lija një njeri të ju printe njerëzve në namaz, pastaj të nisesha tek ata njerëz që nuk marrin pjesë në namaz me muslimanët e tjerë dhe më pas do dëshiroja t'iu djeg shtëpitë (për shkak të faljes së namazit në to dhe mosardhjes në xhami)".⁴¹

Gjithashtu, transmetohet nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Namazi më i vështirë për munafikët (hipokritët, dyfityrëshit) është ai i sabahut dhe jacisë. Sikur ata ta dinin vlerën e tyre, do të vinin zvarrë (për ta falur në xhami). Isha gati të urdhëroja ndonjë nga muslimanët që të bënte thirrjen për namaz dhe një tjetër ta lija imam për njerëzit, ndërkohë unë do doja të shkoja me disa burra që të digjnim shtëpitë e atyre që nuk marrin pjesë në namazin me xhemat".⁴²

---

34. Për më tepër shih në "Sahihun" e Muslimit hadithin me nr. 134; gjithashtu "Serinë e haditheve të sakta"

të shejh Albanit (Allahu i mëshiroftë!) me nr. 1739,1358,1748.

35. Suretu Mudethir, 43.

36. Suretu Ankebut, 45.

37. Të gjitha këto hadithe që përmendëm janë të sakta, të transmetuara nga Ibën Maxheh me nr. 1625, 2697, 2698, etj.

38. Suretu Muminun, 1-2.

39. Suretu Muminun, 9.

40. Suretu Mearixh, 22- 23,34.

Ibën Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) ka thënë: "Kush dëshiron që pas vdekjes ta takojë Allahun si musliman, atëherë le të kujdeset për namazin e vet. Me të vërtetë Allahu e ka urdhëruar Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) të ndjekë rrugët e udhëzimit, aq sa bëri që dhe namazi të përfshihet në këto rrugë. Prandaj, nëse ndonjë nga ju falet në shtëpinë e tij, ashtu siç falen disa të papërgjegjshëm, atëherë do të linit udhëzimin e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe nëse lini udhëzimin e tij, do të humbisni. Çdo njeri që merr abdes në shtëpinë e tij, duke e përsosur atë dhe pastaj niset në xhami për t'u falur me xhemat, atëherë për çdo hap që ai hedh, Allahu do t'i japë një të mirë, do t'i ngrejë një gradë dhe do t'i fshijë një të metë. Unë e kam jetuar atë kohë kur në namazin me xhemat nuk mungonte vetëm se ndonjë munafik, i cili njihej për hipokrizinë e tij. Madje në atë kohë kishte burra që nga pamundësia e tyre për të ecur, i sillnin në xhami për krahësh, derisa i vendosnin në saf (rreshti për tu falur)".⁴³

Gjithashtu, Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) thotë: "Erdhi një burrë i verbër te Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe i tha: 'O i Dërguari i Allahut! Unë nuk kam udhërrëfyes të më tregojë rrugën për në xhami dhe kërkoi ta lejonte të falej në shtëpi. Profeti në fillim e lejoi, por kur i verbëri po largohej, Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e thirri dhe i tha: 'A e dëgjon thirrjen e ezanit për namaz?' Tha: 'Po'. Atëherë Profeti i thotë: 'Përgjigju thirrjes!'⁴⁴

İbën Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) ka thënë: "**Kur nuk shihnim (mungonte)**

ndonjë në namazin e jacisë ose të sabahut, krijonim mendim të keq për të".⁴⁵

Për të vërtetuar më shumë obligimin e namazit me xhemat, ekzistojnë shumë ajete kuranore dhe tekste hadithi, të cilat tregojnë për faljen me xhemat edhe në kohën e luftës.

Allahu i Madhëruar thotë: "**Nëse ti gjendesh me ata për të falur namazin, atëherë një grup prej tyre të vijë të falet me ty**".⁴⁶ Gjithashtu, janë transmetuar shumë hadithe të cilat tregojnë për faljen e namazit të frikës në mënyra të ndryshme.

Dobia e katërt: Zekati gjithmonë vjen i shoqëruar me namazin, si në ajetet kuranore ashtu dhe në hadithe. Allahu i Madhëruar thotë në Librin e Tij: "Dhe nëse ata pendohen, e falin namazin dhe e japin zekatin, atëherë lini të lirë."⁴⁷ Dhe thotë: "Dhe nëse ata pendohen, e falin namazin dhe e japin zekatin, atëherë janë vëllezërit tuaj në fe."⁴⁸

Ndërsa në një ajet tjetër thotë: "**Ata nuk i urdhëruam me gjë tjetër, vetëm se të adhuronin Allahun me adhurim të singertë, të largoheshin nga çdo besim i kotë, të falin namazin dhe të japin zekatin, sepse kjo është feja e drejtë**".⁴⁹

Zekati është adhurim material prej të cilit kanë dobi edhe të tjerët. Allahu i Madhëruar e ka obliguar atë për të pasurit, në mënyrë që të përfitojnë dhe të varfrit. Zekati kurrësi nuk e dëmton të pasurin. Kjo për shkak se nga pasuria e tij jepet një përqindje shumë e vogël në një sasi shumë të madhe parash.

Dobia e pestë: Agjërimi i muajit të Ramazanit është adhurim trupor i fshehtë, ndërmjet njeriut dhe Krijuesit dhe atë nuk e di askush përveç Allahut të Madhëruar. Ka njerëz që ti i mendon se agjërojnë, por në realitet nuk agjërojnë. Gjithashtu, ka njerëz që agjërojnë nafie dhe njerëzit mendojnë se ai nuk agjëron. Është transmetuar në një hadith të saktë se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Njeriu shpërblehet për punën e tij të mirë dhjetë deri në shtatëqind herë."**

Ndërsa Allahu i Madhëruar në një hadith kudsij thotë: "Me përjashtim të agjërimit, i cili bëhet vetëm për Mua dhe Unë shpërblej për të (pa llogari)."50

---

41 Transmetuan Buhariu, nr. 644 dhe Muslimi, nr. 651 nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!).

42 Transmeton Buhariu, nr. 657 dhe Muslimi, nr. 651.

43 Transmeton Muslimi, nr. 654.

44 Transmeton Muslimi, nr. 653.

45 Transmeton Hakimi në Mustedrek, vëll. I, f. 211 dhe ka thënë se hadithi është i saktë. Me këtë mendim është edhe Dhehebiu.

46 Suretu Nisa, 102.

47 Suretu Teube, 5.

48 Suretu Teube, 11.

49 Suretu el Bejineh, 5.

Të gjitha punët e njeriut duhet të bëhen për hir të Allahut. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Thuaj: namazi im, kurhani im, jeta dhe vdekja ime, janë vetëm për Allahun, Zotin e botëve. Ai nuk ka shok. Kështu jam urdhëruar dhe jam i pari i muslimanëve."⁵¹

Dobia e gjashtë: Haxhi (vizita e shtëpisë së shenjtë) është një adhurim trupor/material, të cilin Allahu i Madhëruar ia ka obliguar çdo njeriu një herë në jetë. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në një prej haditheve të tij ka thënë: "Kush e bën haxhin, duke mos e përzier atë me fjalë të pista ose gjëra të ndaluara, kthehet sikur ta kishte lindur nëna e tij edhe një herë".⁵²

Gjithashtu, ka thënë: "Kryerja e umreve njëra pas tjetrës, fshin mëkatet ndërmjet tyre, ndërsa haxhi i pranuar tek Allahu, nuk ka shpërblim tjetër përveç xhenetit".⁵³

Të kesh mundësi për të shkuar në haxh, do të thotë të kesh mundësi trupore dhe materiale. Ai i cili vdes pa kryer haxhin, lejohet që në vend të tij ta bëjë dikush tjetër, ndërsa për të gjallin nuk lejohet me përjashtim të dy rasteve: për të moshuarin që nuk mundet të udhëtojë dhe për të sëmurin i cili nuk shpreson të shërohet ndonjëherë.

Nëse gruaja nuk gjen ndonjë të afërm për ta shoqëruar në haxh, atëherë ajo nuk obligohet për kryerjen e tij. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) thotë: "Nuk lejohet veçimi i një burri me një grua, vetëm nëse gruaja

---

është e shoqëruar nga ndonjë i afërm. Gjithashtu, nuk lejohet që gruaja të udhëtojë pa të afërm. Një person kur i dëgjoi këto fjalë tha: "O i Dërguari i Allahut! Gruaja ime është nisur për haxh, ndërsa unë kam regjistruar emrin për të shkuar në betejë". Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i tha: "Shko dhe kryej haxhin me gruan tënde!".⁵⁴

Dobia e shtatë: Pesë shtyllat e Islamit janë transmetuar në një hadith të radhitura sipas rëndësisë që ka secila prej tyre. Në fillim përmendet shehadeti i cili është bazë e çdo pune që të afron tek Allahu i Madhëruar.

Pastaj përmendet namazi i cili falet pesë herë gjatë një dite e nate, pra është lidhje e fortë ndërmjet njeriut dhe Krijuesit. Më pas, vjen zekati i cili obligohet vetëm atëherë kur pasuria arrin një vlerë të caktuar në sheriat, duke qenë e palëvizshme gjatë një viti. Pastaj vjen agjërimi i cili obligohet vetëm një muaj në vit. Dhe në fund përmendet haxhi, i cili është detyrë vetëm një herë në jetë.

---

50. Transmeton Buhariu me nr.1894 dhe Muslimi me nr.164.

51. Suretul Enam, 162.

52. Transmeton Buhariu nr.1820

53. Transmeton Muslimi nr.1349.

54. Transmeton Buhariu, nr.3006 dhe Muslimi, nr.1341 nga Ibni Abasi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!)

Dobia e tetë: Xhibrili tha:Njeriu i huaj tha:"Të vërtetën the". Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) tha:"Ne mbetëm të habitur nga mënyra se si ai pyeste dhe vetë i miratonte fjalët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!)"

Kjo habi ndodh për shkak se në shumicën e rasteve ai që pyet nuk e di përgjigjen e pyetjes. Pra, njeriu që pyeti nuk duhej të miratonte fjalët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), sepse kjo tregon që pyetësi e di përgjigjen. Për këtë arsye sahabët mbetën të habitur nga miratimi që bënte njeriu i huaj. kthehu lart

Pjesa e katërt e hadithit dhe dobitë e nxjerra prej tij

Në hadith thuhet:"Më trego çfarë është imani (besimi)?' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha:'Të besosh Allahun, engjëjt e Tij, librat që Ai zbriti, profetët e dërguar, Ditën e fundit dhe të besosh kaderin, qoftë i mirë apo i keq'. Njeriu i huaj përsëri tha:'Të vërtetën ke thënë'. Pastaj tha:'Më trego çfarë është ihsani?' Profeti, (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha:'Ihsani është ta adhurosh Allahun sikur ti e sheh Atë, sepse edhe pse ti nuk e sheh, Ai me të vërtetë të shikon ty".

Këto rreshta të hadithit përmbajnë shumë dobi:

Dobia e parë: Përgjigja e dhënë nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) përmbledh gjashtë shtyllat e besimit. Së pari, ai përmendi gjënë më të rëndësishme e cila është: besimi në Allahun e Madhëruar.

Themi kështu, sepse shtyllat e tjera kanë lidhje të ngushtë me besimin në Allahun dhe ai që nuk beson Atë, konsiderohet mohues i të gjitha shtyllave të besimit.

Besimi në Allahun është: besimi në ekzistencën e Tij, besimi i sigurt se vetëm Ai meriton të adhurohet dhe së fundi besimi në Emrat dhe Cilësitë e Tij. Këto që përmendëm ndryshe quhen teuhidi rububijeh⁵⁵, teuhidi uluhijeh⁵⁶ dhe teuhidi esma ue sifat.⁵⁷

Ndarja e teuhidit në tre pjesë është bërë e mundur nga studimi i dijetarëve në librin e Allahut të Madhëruar dhe sunetin e të dërguarit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Kjo ndarje pasqyrohet më shumë në suren e parë të Kuranit Fisnik e cila është suretu el Fatiha dhe suren e fundit, e cila është Suretu Nas.

Suretu el Fatiha fillon me Fjalën e Allahut:

"Falënderimet i përkasin vetëm Allahut, Zotit të të gjitha botëve." Ky ajet i përmban të tre llojet e teuhidit, sepse fjala e Allahut: **"Falënderimet i takojnë vetëm Allahut"**, përmban llojin e dytë të teuhidit, i cili është **teuhidi uluhijeh**. Pra, falënderimi që i drejtohet vetëm Allahut dhe askujt tjetër përveç Tij, bën pjesë në llojin e **teuhidit uluhijeh**, i cili është njësimi i Allahut në adhurim.

Pjesa e dytë e ajetit të lartpërmendur: "**Zotit të të gjitha botëve**", pohon qartë llojin e parë të teuhidit, i cili është **teuhidi rububijeh**. Të qenët e Allahut Zot për të gjitha botët dhe besimi se Ai është i tillë, pohon atë që përmendëm më lart (**teuhidin rububijeh**). Bota që ne shohim dhe ajo që nuk shohim quhet gjithësi, të cilën e ka krijuar Allahu. Pra çdo gjë, përveç Allahut është (gjithësi) e krijuar, ndërsa Krijuesi është Allahu, i Urti dhe Fuqiploti.

Gjithashtu, në këtë ajet përmendet një nga Emrat e Allahut, që është "**Zot**".⁵⁸

"**Ai është Mëshiruesi, Mëshirbërësi**". Ky ajet, përmban llojin e tretë të teuhidit, i cili është **teuhidi esma ue sifât**. Këto dy emra që përmenden në ajet, janë nga emrat e Allahut që tregojnë për një prej cilësive të Allahut, e cila është Mëshira. Duhet të kemi parasysh se çdo emër prej emrave të Allahut, përmban një prej cilësive të Tij.

"**Sunduesi i Ditës se Gjykimit**". Në këtë ajet përmendet **teuhidi rububijeh**, sepse vetëm Allahu është Sunduesi i kësaj bote dhe botës tjetër. Nëse shtrohet pyetja: Pse në këtë ajet sundimi i Allahut përmendet vetëm për botën tjetër?! Themi: Shkaku kryesor është se në Ditën e Gjykimit të gjithë krijesat do i nënshtrohen plotësisht pushtetit të Allahut dhe nuk është si në këtë botë që ka njerëz që nuk i nënshtrohen urdhrave të Tij aq sa një nga njerëzit ka thënë: "**Unë jam zoti juaj më i lartë**."⁵⁹

---

55. Teuhidi rububijeh, në kuptim më të gjerë, do të thotë: të njëjsoh Allahun në punët që Ai bën, p.sh.: ta njëjsoh në krijim, sepse vetëm Ai krijon dhe askush tjetër, ta njëjsoh në lindjen

---

apo vdekjen e krijesave, gjë që ndodh vetëm me fuqinë e Tij, ta njësosh Atë në kontrollin absolut të gjithësisë, d.m.th. të jesh i bindur se askush nuk mund ta bëjë diçka të tillë, përveç Allahut.

56. Teuhidi uluhijeh, do të thotë: ta njësosh Allahun në adhurimin tënd.

Shembull për këtë lloj teuhidi është: du'aja (lutja), frika dhe shpresa, të mbështeturit vetëm tek Allahu, kërkimi i ndihmës dhe mbrojtjes vetëm nga Ai, të bësh kurban dhe të zotohesh vetëm me emrin e Tij. Pra, i gjithë adhurimi duhet t'i drejtohet Allahut dhe askujt tjetër.

57. Teuhidi esma ue sifat do të thotë: ta njësosh Allahun në emrat dhe cilësitë që i përkasin, ose me fjalë të tjera, të pranosh çdo emër dhe cilësi me të cilën e ka quajtur apo cilësuar Allahu veten në Librin e Tij apo në hadithet e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Emrat dhe cilësitë e Allahut duhet t'i pranojmë ashtu siç kanë ardhur, duke mos pyetur për llojin, formën, mënyrën etj., sepse cilësitë e Allahut janë të veçanta vetëm për Të dhe nuk i ngjasojnë kurrësi atyre të krijesave. Duhet të kemi kujdes që të mos mohojmë emrat dhe cilësitë e Allahut, duke ditur që nëse mohojmë ato, atëherë e bëjmë Allahun të njëjtë me krijesat. Gjithashtu, duhet t'i largohemi shëmbëllimit të cilësive hyjnore me ato njerëzore. Pra, duhet të pohojmë atë emër apo cilësi që ka pohuar Allahu, duke u larguar nga shëmbëllimi dhe përngjasimi. Dhe

nuk duhet të mohojmë apo shtrembërojmë ndonjë prej cilësive të Tij. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Asnjë send nuk i ngjan Atij, ndërsa Ai është Dëgjuesi, Shikuesi."

58. Ky emër është me kuptim të gjerë, sepse të jesh Zot i çdo gjëje, do të thotë të jesh i Përpiktë, Krijues, Mbikëqyrës etj.

59. Sh.P.Këto fjalë i ka thënë armiku i Allahut dhe i besimtarëve, Ramsesi, faraoni i Egjiptit.

"Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë."

Në këtë ajet, dallohet qartë teuhidi uluhijeh, sepse kuptimi i këtij ajeti është: "Vetëm Ty, o Zot, të përulemi me adhurim e askujt tjetër dhe ndihmën nuk e kërkojmë nga askush përveç Teje".

"Na udhëzo në rrugën e drejtë! Në rrugën e atyre të cilët i begatove me të mira; jo në rrugën e atyre që humbën dhe as të atyre që kundër vetes tërhoqën hidhërimin."

Ky ajet përmban teuhidin uluhijeh, për shkak se kërkimi i udhëzimit nga Allahu është dua (lutje, adhurim). Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Du'aja (lutja) është adhurim."**

Në këtë ajet, besimtari i lutet Zotit të tij ta udhëzojë në rrugën e drejtë, në të cilën kanë shkelur njerëzit më të mirë si: profetët, të singertët, dëshmorët dhe njerëzit e devotshëm. Gjithashtu, kërkon nga Allahu që ta largojë nga rruga e njerëzve të humbur dhe rruga e atyre mbi të cilët zbriti hidhërimi i Allahut. Ndërsa në suren e fundit të Kuranit

Allahu i Madhëruar thotë:

"Thuaj: "Mbështetem (mbrohem) me Zotin e njerëzve!"

Ky ajet, është i ngjashëm me ajetin e parë të sures el Fatiha, sepse edhe ky ajet përmbledh të tre llojet e teuhidit.

Së pari: Pohon teuhidin uluhijeh, sepse mbështetja dhe mbrojtja janë adhurime që i drejtohen vetëm Allahut.

Së dyti: Pohon teuhidin rububijeh, sepse Zoti i njerëzve është Krijuesi, dhe Mbikëqyrësi i tyre.

Së treti: Pohon teuhidin esma ue sifaf, sepse një prej emrave të Allahut është dhe emri: Zot.

"Sunduesin e njerëzve". Ky ajet përmban teuhidin rububijeh dhe esma ue sifaf.

"Të adhuruarin e njerëzve". Ndërsa ky përmban teuhidin uluhijeh dhe esma ue sifaf.

Tre llojet e teuhidit që përmendëm janë të lidhur ngushtë me njëri-tjetrin. Teuhidi rububijeh dhe esmu ue sifaf, janë të lidhur ngushtë me teuhidin uluhijeh, ndërsa teuhidi uluhijeh përfshihet te dy të tjerët.

Me fjalë të tjera themi se ai që pranon teuhidin uluhijeh, patjetër që ka pranuar edhe dy të tjerët. Ai që pranon Allahun si të adhuruar dhe e veçon Atë në adhurimin e tij, duke mos i shoqëruar asgjë, atëherë nuk ka mundësi që të jetë mohues i teuhidit rububijeh, që do të thotë se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi, Ngjallësi etj. Gjithashtu, ai nuk mundet të mohojë emrat dhe cilësitë e Allahut.

Ndërsa ai që beson në teuhidin rububijeh dhe esmau ue sifat, atëherë është i detyruar të pranojë dhe teuhidin uluhijeh.

Jobesimtarët që jetuan në kohën e të Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e pranuan teuhidin rububijeh, por kjo gjë nuk i shpëtoi ata nga zjarri i xhehenemit. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i luftoi ata, derisa të adhuronin Allahun dhe mos t'i bënin ortak në adhurim. Në Kuranin fisnik në shumë vende, përmendet pohimi i jobesimtarëve për teuhidin rububijeh, në mënyrë që ky pohim t'i tërhiqte në pranimin e teuhidit uluhijeh. Shembull për këtë kemi fjalën e Allahut të Madhëruar i Cili thotë:

"Ai që krijoi qiejt dhe tokën dhe për ju lëshoi shi nga qielli, me të cilin bëri të lulëzojnë kopshte të bukura, gjë që ishte e pamundur për ju. A ka të adhuruar tjetër përveç Allahut (që mund t'i krijojë këto)? Jo, por ata janë popull që shtrembërojnë të vërtetën. A nuk ishte Ai që tokën e bëri vendqëndrim e nëpër të bëri të rrjedhin lumenj, ndërsa tokën e përforcoi me male dhe në mes të deteve bëri ndarje? A ka të adhuruar tjetër përveç Allahut? Jo, por shumica e tyre nuk dinë. Kush i përgjigjet nevojtarit kur ai thërret për ndihmë, madje i largon të keqen, ndërsa juve ju bën mbizotërues të tokës? A ka të adhuruar tjetër përveç Allahut? Jo, por ju shumë pak përkujtoni. Ai është që ju orienton në errësirë të tokës e të detit, Ai dërgon shiun që e lajmërojnë erërat përgëzuese. Vallë, a ka të adhuruar tjetër përveç Allahut? I Lartë është Allahu nga gjërat që ata i përshkruajnë. Ai është që filloi krijimin e njeriut dhe sërish do ta përsërisë atë. Ai është Furnizuesi juaj nga qielli dhe toka. A ka të adhuruar tjetër përveç Allahut (që mund të bëjë diçka të tillë)? Thuaju: "Sillni argumentet tuaja, nëse jeni të sinqertë".60

Në çdo ajet Allahu i Madhëruar u përmend jobesimtarëve argumentet e teuhidit rububijeh, në mënyrë që ta pranojnë teuhidin uluhijeh. Për këtë arsye, Allahu kur përmend argumentet e krijimit, i përfundon ato me një pyetje retorike: "A ka të adhuroar tjetër përveç Allahut?"

Ai që ka fuqi të krijojë dhe të furnizojë, është i Vetmi që meriton të adhurohet dhe të mos i shoqërohet asgjë. Si mund të adhurohen krijesat në vend të Allahut të Madhëruar (Krijuesit të tyre) në një kohë që ato nuk kanë qenë asgjë, ndërsa Allahu me fuqinë e Tij deshi dhe i solli në jetë?! Për këtë Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Ata që adhuronin janë njerëz si ju."⁶¹

Dobia e dytë: Besimi në engjëjt, do të thotë të besosh se ata janë krijesa të Allahut, të krijuara prej dritës.

I dërguari i Allahut (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Engjëjt janë krijuar nga drita, xhinët nga zjarri, ndërsa Ademi është krijuar nga ajo që ju të gjithë e dini (nga balta)".⁶²

Ata janë të pajisur me krahë fluturues, ashtu si është përmendur në ajetet e para të sures Fatir, ndërkohë që Xhibrili (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) posedon gjashtëqind palë krahë.

Engjëjt janë krijesa të panumërta. Numrin e tyre nuk e di askush përveç Allahut të Madhëruar. Argument për këtë është hadithi që transmeton Buhariu dhe Muslimi se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Shtëpinë e shenjtë në qiell (Bejtul Mamurin) e vizitojnë çdo ditë nga shtatëdhjetë mijë engjëj, të cilëve nuk iu bie më radha ta vizitojnë herë tjetër (nga numri i madh i tyre)".⁶³

Transmetohet nga Abdullah bin Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Ditën e Gjykimit, xhehenemi do të sillet me shtatëdhjetë mijë zinxhirë dhe në krye të çdo zinxhiri do ketë shtatëdhjetë mijë engjëj që do e tërheqin".⁶⁴

Engjëjt bëjnë punë të ndryshme. Disa janë të autorizuar me çështjet e shpalljes (vahjit), disa me çështjet e shiut dhe rrizkut dhe disa të tjerë me marrjen e shpirtrave, etj.

Engjëjt nuk e kundërshtojnë Allahun asnjëherë, por janë të përlurur dhe të nënshtruar ndaj urdhrave të Tij. Allahu i Madhëruar në librin e Tij thotë: "Ata nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata veprojnë sipas asaj që janë urdhëruar".⁶⁵

Në Librin e Allahut dhe në sunetin e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) janë përmendur disa emra të engjëjve, p.sh.: Xhibril, Mikail, Israfil, Malik, Munker dhe Nekir.

Është detyrë të besojmë në ekzistencën e engjëjve, si atyre që iu përmendën emrat, ashtu dhe atyre që nuk iu përmendën. Gjithashtu, është detyrë të besojmë çdo gjë që ka ardhur për ta në ajetet kuranore dhe hadithet profetike.

Dobia e tretë: Të besosh në librat e Allahut, do të thotë të pranosh dhe të besosh çdo libër të zbritur te profetët nga Allahu i Madhëruar. Madje duhet të jemi bindur se janë të vërtetë, se janë Fjalë e Allahut dhe nuk janë të krijuar.

Librat e Allahut u sjellin lumturi atyre të cilët zbatojnë me përpikëri atë çka përmbajnë. Ata që kapen fort pas tyre, janë të sigurt dhe fitimtarë nga problemet, ndërsa ata që nuk i zbatojnë, kanë humbur dhe janë shkatërruar.

---

60. Suretu En Neml, 60-64.

61. Suretul Araf, 194

62. Transmeton Muslimi, nr. 2996.

63. Transmeton Buhariu, nr. 3207 dhe Muslimi me nr. 259.

64. Transmeton Muslimi, nr. 2842.

65. Suretu Tahrim, 6.

Disa prej këtyre librave u janë përmendur emrat dhe disave jo. Librat që u janë përmendur emrat janë: Kurani, Teurati, Inxhili, Zeburi dhe fletushkat e Ibrahimit dhe Musait. Këto të fundit janë përmendur në dy vende në Kuran, në suren Nexhm 66 dhe A'la 67. Gjithashtu, edhe Zeburi është përmendur në dy vende, në suren Nisa 68 dhe Isra. 69

66. Në ajetin 36-37, ku Allahu i Madhëruar thotë: "**Apo nuk është i informuar me atë që është në fletushkat e Musait dhe të Ibrahimit që gjithnjë i plotësonte obligimet.**"

67. Në ajetin 18-19, ku Allahu i Madhëruar thotë: "**Vërtet kjo këshillë gjendej edhe në broshurat e para. Në broshurat e Ibrahimit dhe të Musait.**"

68. Në ajetin 163, ku Allahu i Madhëruar thotë: "**Ndërsa Daudit i patëm dhënë Zeburin.**"

69. Në ajetin 55, ku Allahu i Madhëruar thotë: "**Prandaj Daudit i dhamë Zeburin.**"

Teurati dhe Inxhili janë përmendur në shumë vende në Kuran. Libri që është përmendur më shumë është Teurati, ndërkohë edhe profeti që është përmendur më shumë është Musai (Paqja e Allahut qoftë mbi të!).

Gjërat që e dallojnë Kuranin nga librat e tjerë: Kurani nga librat e tjerë dallohet nga:

---

1. Domosdoshmëria e besimit të tij në detaje. Pra, lajmet që ai sjell duhen besuar dhe urdhrat e ndalesat që përmend duhen praktikuar. Ndërsa adhurimi nuk mund të bëhet vetëm se duke u mbështetur tek ai dhe hadithet e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

2. Kurani është mrekullia e përhershme që sfidoi çdo retorikë dhe oratori. Ai gjithashtu, sfidoi gjithë njerëzit kur kërkoi prej tyre të sillnin qoftë dhe një sure të ngjashme me ato të tij, por njerëzit kurrë nuk mundën të bënin diçka të tillë.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:"Thuaj: Sikur të bashkoheshin gjithë njerëzit dhe xhinët për të sjellë një Kuran të tillë, ata nuk do mund të bënin një të ngjashëm me të, sado që ta ndihmonin njëri- tjetrin."⁷⁰

3. Allahu i Madhëruar ka marrë përsipër ruajtjen e tij nga shtrembërimet dhe ndryshimet. Për këtë Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:"**Ne me madhërinë Tonë e shpallëm (zbritëm) Kuranin dhe ne gjithsesi do ta ruajmë atë.**"⁷¹

4. Ndryshe nga librat e tjerë, Kurani ka zbritur pjesë-pjesë. Për këtë Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:"**E ata që nuk besuan thanë:'Përse nuk i është shpallur Kurani (Muhamedit) përnjëherësh?' Kështu, Ne e zbritëm atë (pjesë-pjesë), në mënyrë që zemra jote të forcohet dhe e zbritëm atë ajet pas ajeti.**"⁷²

---

5. Kurani është përmbledhës i librave të tjerë. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Ne ty (Muhamed) të zbritëm Librin e vërtetë që është vërtetues i librave të mëparshëm dhe përmbledhës i tyre."⁷³

Ky ajet është argument se Kurani ka përmbledhur ngjarjet që janë përmendur në librat e mëparshëm, ndërsa suneti (tradita, rruga) i të Dërguarit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është sqarues i tij, ashtu siç ka thënë Allahu i Madhëruar në Librin e Tij: "Ne të shpallëm ty përkujtimin (hadithin) në mënyrë që t'u sqarosh njerëzve atë që të zbritëm (Kuranin). Ndoshta ata meditojnë."⁷⁴

Veprat nuk janë të kufizuara vetëm në zbatimin e ajeteve kuranore, por duhet gjithashtu të praktikojmë hadithet e sakta të ardhura (transmetuara) nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Ai që mohon Sunetin e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është njësoj sikur të kishte mohuar Kuranin.

---

70. Suretu Isra, nr. 88.

71. Suretu Hixhr, 9.

72. Suretu Furkan, 32.

73. Suretu Maide, 48.

74. Suretu Nahl, 44.

E themi këtë, sepse kur Allahu i Madhëruar obligoi namazin, zekatin, agjërimin dhe haxhin, mënyrën e kryerjes së tyre e sqaroi nëpërmjet haditheve. Për shembull, kur Allahu i Madhëruar urdhëroi faljen e namazit nuk sqaroi kohën, numrin e rekateve apo formën e tij, por hadithet profetike ishin ato që e sqaruan diçka të tillë. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) thotë: "Faluni ashtu siç më shikoni mua duke u falur".⁷⁵

Gjithashtu, kur u bë detyrë dhënia e zekatit, ishin hadithet ato që treguan kushtet kur duhet të jepet, sasinë, etj. Të njëjtat fjalë vlejnë dhe për agjërimin e haxhin.

Kurani dhe librat e tjerë janë Fjalë e Allahut. Allahu i Madhëruar flet, por e folura e Tij nuk ka fillim e mbarim, sepse dhe Qenia e Tij nuk ka as fillim dhe as mbarim. E folura e Allahut është cilësi që nuk ndahet nga Qenia e Tij dhe që realizohet me Dëshirën e Tij. Kjo do të thotë se Allahu flet kur të dojë dhe si të dojë. Ai i foli Musait në kohën e tij, i foli Muhamedit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) kur bëri Isranë dhe Miraxhin dhe do t'ju flasë banorëve të xhenetit kur të hyjnë në xhenet.

Allahu i Madhëruar flet me zë dhe shkronja të qarta. Fjala e Tij kurrsesi nuk është e krijuar dhe e veçuar nga Qenia e Tij.

Në Librin e Tij Allahu i Madhëruar thotë: "**Dhe Musait Allahu i foli me fjalë.**"⁷⁶

Ky ajet është argument për cilësinë e të folurit të Allahut, madje Musai (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) e ka dëgjuar Fjalën e Tij.

Fjalët e Allahut nuk kanë fillim dhe mbarim. Për këtë shkak ato janë të pallogaritshme, ndryshe nga fjalët e krijesave, të cilat kanë fillim dhe mbarim. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:

"Thuaj: "Sikur deti të ishte bojë shkrimi për të shkruar fjalët e Zotit tim, atëherë deti do shterej para se të përfundonin fjalët e Tij, madje dhe sikur të sillnit një det tjetër pas tij."77

Gjithashtu thotë: "Sikur gjithë drurët të ishin lapsa, e detit t'i shtoheshin dhe shtatë të tjerë (e të jenë ngjyrë), kurrsesi fjalët e Allahut nuk do mbaronin. Allahu është Ngadhënjyesi, i Urti."78

Ajetet që përmendëm tregojnë shumë qartë për vërtetësinë e të folurit të Allahut dhe se fjalët e Tij nuk kanë fund.

Këta dete pa fund që shikojmë, sikur të shndërroheshin në bojë shkrimi dhe pemët e drurët të bëheshin lapsa për të shkruar fjalët e Allahut, detet do shteroheshin dhe lapsat do mbaronin para se të mbaronin Fjalët e Allahut. Kjo për shkak se detet dhe lapsat janë të krijuar, kanë fillim dhe mbarim, ndërsa Kurani është Fjalë e Allahut dhe jo i krijuar prandaj nuk ka fund.

Fjalë e Allahut është: Kurani, Teurati, Inxhili, Zeburi dhe çdo libër që Ai ka dërguar te njerëzit.

Dobia e katërt: Të besosh në profetët do të thotë të pranosh dhe të jesh i bindur se Allahu i Madhëruar ka zgjedhur disa njerëz (profetë) që udhëzojnë në rrugën e drejtë dhe nxjerrin nga errësirat në dritë.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Allahu zgjedh të dërguar nga melaiket dhe nga njerëzit."

Veçoritë e profetëve

1. Profetët (të dërguarit) e Allahut janë nga njerëzit dhe jo nga xhinët, sepse në mesin e xhinëve nuk ka pasur profet por vetëm këshillues. Për këtë Allahu i Madhëruar në librin e Tij thotë:

"Përkujto, kur disa xhinë i drejtuam te ti për të dëgjuar Kuranin dhe kur u afruan dhe e dëgjuan atë, i thanë njëri-tjetrit: 'Heshtni!' Kur mbaroi u kthyen te populli i tyre dhe e këshilluan duke iu

---

75. Transmeton Buhariu, nr. 631.

76. Suretu Nisa, 164.

77. Suretu Kehf, 109.

78. Suretu Lukman, 27.

---

thënë: 'O populli ynë! Ne dëgjuam një libër të shpallur (të zbritur) pas atij të Musait, i cili e vërteton atë, udhëzon për në të vërtetën dhe për në rrugën e drejtë. O populli ynë! Përgjigjuni thirrësit të Allahut dhe i besoni atij, sepse Allahu i fal mëkatet tuaja dhe ju shpëton nga dënimi i rëndë. Ai që nuk i përgjigjet atij që thërret për në rrugën e Allahut, ai nuk është i pamposhtur në tokë. Të tillët janë në humbje të qartë!'"⁷⁹

Në këtë ajet xhinët nuk përmendën Inxhilin, i cili ka zbritur pas Teuratit. Kjo për shkak se shumë gjëra të Inxhilit janë të përmendura në Teurat.

Ibën Kethiri duke komentuar këto ajete ka thënë: "Ata nuk e përmendën Isain, sepse libri i shpallur tek ai përmban vetëm këshilla, morale dhe shumë pak ligje. Inxhili në të vërtetë është plotësim i Teuratit. Pra kryesori është Teurati. Për këtë shkak xhinët thanë: "Ne dëgjuam një libër të shpallur pas atij të Musait."

2. Profetët e Allahut janë të urdhëruar për kumtimin dhe sqarimin e shpalljes. Për këtë Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "**Ne i dërguam të dërguarit tanë me dokumente të qarta dhe me ta zbritëm Librin dhe drejtësinë.**"⁸⁰

3. Ata e kryen më së miri detyrën që u caktoi Allahu i Madhëruar. Argument për këtë është Fjala e Allahut që thotë: "**A mos kanë obligim tjetër të dërguarit, vetëm se ti njoftojnë njerëzit qartë.**"⁸¹

Gjithashtu, në një ajet tjetër thotë: "E ata që nuk besuan vijnë grupe-grupe te xhehenemi dhe kur arrijnë aty, dyert e tij hapen dhe roja i tij thotë: 'A nuk u erdhën të dërguar nga mesi juaj t'ju lexojnë shpalljet e Zotit tuaj dhe t'ju këshillojnë për ballafaqimin e kësaj dite?' Ata thonë: 'Po', por vendimi për dënim bëhet realitet ndaj jobesimtarëve."

Imam Zuhriu ka thënë: "Allahu i Madhëruar zbret shpalljen e Tij, ndërsa i Dërguari (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është i detyruar ta kumtojë atë dhe për ne nuk mbetet gjë tjetër vetëm se ta pranojmë".

Disa profetë janë përmendur me emra në Kuran dhe disa të tjerë jo. Allahu i Madhëruar thotë: "Dhe (dërguam) të dërguar më parë që të rrëfyem për ta, dhe të tjerë për të cilët nuk të rrëfyem." ⁸²

Profetët që janë përmendur në Kuran janë njëzet e pesë, tetëmbëdhjetë prej të cilëve në suren Enam: "Këto janë argumentet tona që ia dhamë Ibrahimit kundër popullit të tij, Ne ngremë në shkallë të lartë atë që duam. Zoti yt çdo gjë e vë në vendin e vet dhe Atij asgjë nuk mund t'i fshihet. Ne atij (Ibrahimit) i falëm Is'hakun dhe Jakubin dhe secilin prej tyre e udhëzuam. Më parë edhe Nuhun e patëm udhëzuar. E nga pasardhësit e tij (të Ibrahimit) udhëzuam Daudin, Sulejmanin, Ejubin, Jusufin, Musain dhe Harunin. Ne kështu i shpërblejmë bamirësit. Shpërblyem dhe Zekerian, Jahjan, Isain dhe Iljasin, të gjithë këta ishin prej të mirëve të përsosur. Shpërblyem dhe Ismailin, Eljesan, Junusin dhe Lutin dhe të gjithë këta i veçuam mbi njerëzit e tjerë." ⁸³

Ndërsa shtatë të tjerët janë: Ademi, Idrisi, Hudi, Salihu, Shuajbi, Dhulkifli dhe Muhamedi (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

4. Të dërguarit e Allahut janë vetëm burra dhe në mesin e tyre nuk kishte gra. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "**Ne nuk dërguam para teje vetëm se burra që u shpallnim.**"⁸⁴

Ibën Kethiri në komentin e këtij ajeti thotë: "Besimi i ehli sunetit dhe xhematit, siç ka thënë dijetari Ebul Hasen el Esharij, është se nuk ka pasur grua profete, por ka pasur gra të singerta ashtu, siç i ka cilësuar Allahu në Librin e Tij kur ka treguar për Merjemen: "Mesihu, i biri i Merjemes, nuk ishte tjetër vetëm se i dërguar dhe para tij pati shumë të dërguar. Nëna e tij ishte e drejtë dhe e singertë dhe që të dy ushqeheshin (si njerëzit e tjerë)".⁸⁵

---

79. Suretu Ahkaf, 29-32.

80. Suretu Hadid, 25.

81. Suretu Maide, nr. 99

82. Suretu Nisa, 164.

83. Suretu Enamë, ajeti, 83-86.

84. Suretu Jusuf, 109.

85. Suretul Maide, 75.

Në këtë ajet Allahu i Madhëruar e cilëson Merjemen me gradën më të lartë të devotshmërisë, "**singeritetin**". Sikur ajo të ishte e dërguar, atëherë do cilësohej si e tillë, por ajeti Kuranor është shumë i qartë se ajo nuk ishte e dërguar, por e singertë.

5. Profetët ishin banorë qytetesh dhe nuk ishin nga fshatrat e humbura të shkretëtirave, banorët e të cilëve janë të ashpër dhe të mbyllur me njerëzit. Banorët e qyteteve janë njohur në histori si njerëz të butë, të moralshëm dhe të zhvilluar dhe jo si banorët e fshatrave në shkretëtirat e humbura që njihen si njerëz të mbyllur. Argument se profetët kanë qenë të gjithë banorë qytetesh është fjala e Allahut që thotë: "Ne nuk dërguam para teje vetëm se burra nga banorët e qyteteve."⁸⁶

Dijetari i njohur Katadeh në komentin e këtij ajeti thotë: "**Allahu i dërgoi nga banorët e qyteteve, sepse ata janë më të pajisur me njohuri dhe më të durueshëm se banorët e fshatrave në shkretëtirat e humbura.**"

Kjo që përmendëm nuk bie në kundërshtim me ajetin kuranor, ku Jusufi (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) falënderon Allahun për ardhjen e familjes së Jakubit (babait të tij) nga fshati. Dijetarët e kanë komentuar këtë ndodhi në shumë variante. Disa prej tyre thonë se Jakubi u dërgua profet në qytet dhe më pas u largua në shkretëtirë, ose qyteti ku ai jetonte e kishte emrin "**Beda**", që do të thotë "**fshat**", etj.⁸⁷

Dallimi midis termave nebij⁸⁸ dhe resul⁸⁹

Shumë dijetarë e kanë përkufizuar termin nebij me fjalët: "Nebij është ai që posedon shpallje nga Allahu, por nuk është i urdhëruar ta kumtojë atë. Ndërsa resul është ai që posedon shpallje nga Allahu dhe është i urdhëruar ta kumtojë atë." Në realitet, disa argumente kuranore e bëjnë të pasaktë këtë përkufizim dhe na japin të kuptojmë gjëra të tjera nga këto dy terma.

Si fillim po përmendim Fjalët e Allahut ku thotë: "E sa lajmëtarë kemi dërguar te popujt e lashtë?!"⁹⁰ Gjithashtu, thotë: "Te çdo i dërguar apo lajmëtar që dërguam para teje, shejtani mundohej të ndërhynte në dëshirat dhe ndjenjat e tij."⁹¹

Këto dy ajete që përmendëm janë argument se nebiu (lajmëtar) është i dërguar njësoj si resuli (profeti) dhe është i urdhëruar të kumtojë atë që posedon. Gjithashtu, në një ajet tjetër Allahu i Madhëruar thotë: "Ne zbritëm Teuratin që është udhëzim i drejtë dhe dritë. Sipas tij gjykuan nebijunët (lajmëtarët) që ishin pasues të resulëve (profetëve) të mëparshëm ndaj atyre që ishin çifutë. Me të gjykuan dijetarët e devotshëm dhe paria fetare, të cilët ishin të urdhëruar ta ruanin Librin e Allahut, madje ata ishin dhe mbrojtës të tij."⁹²

---

88. Nebij në gjuhën shqipe do të thotë lajmëtar që u tregon njerëzve rrugën e drejtë që duhet të ndjekin.

89. Resul do të thotë "i dërguar". Dijetarët islamë kanë rënë në kundërshtim në dallimin midis nebij dhe resul, gjë që do ta sqarojmë në këtë temë.

Ky ajet na jep të kuptojmë se nebijët që erdhën pas Musait (i cili ishte i dërguar nga Allahu me Teuratin), i thërrisnin njerëzit në zbatimin e Teuratis. Duke u nisur nga kjo, themi se përkufizimi i saktë i këtyre dy termave është: resul quhet ai të cilit i shpallet një legjislacion dhe posedon Libër nga Allahu për t'ua kumtuar njerëzve. Ndërsa nebij është ai i cili nuk posedon libër, por është i urdhëruar të kumtojë shpalljen e ndonjë profeti para tij.⁹³

Numri i profetëve që janë dalluar për vendosmëri dhe përkushtim janë pesë. Allahu i Madhëruar i ka përmendur në Librin e Tij duke thënë: "Ti duro ashtu si duruan profetët e vendosur!"⁹⁴

Ata janë: Muhamedi, Ibrahim, Musai, Nuhu dhe Isai. Këta profetë janë përmendur në dy sure në Kuranin: **"Përkujto kur Ne morëm premtimin nga profetët. Atë e morëm edhe prej teje, Nuhut, Ibrahimit, Musait dhe Isait birit të Merjemes. Pra nga ata morëm besë të fortë."**⁹⁵

"Ai iu përcaktoi për fe atë që i pati përcaktuar Nuhut dhe atë që të shpallëm ty. Gjithashtu dhe atë që patëm porositur Ibrahim, Musain dhe Isain: Praktikoni fenë e drejtë e mos u përçani në të!"⁹⁶

Mirësia më e madhe që Allahu u ka dhënë njerëzve të kohëve të fundit është dërgimi i profetit Muhamed (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i cili i udhëzoi ata në çdo të mirë dhe i largoi nga çdo e keqe.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Është e vërtetë se Allahu u dha një dhuratë të madhe besimtarëve, kur në mesin e tyre dërgoi të dërguar që t'u lexonin njerëzve shpalljen e Tij, t'i pastrojnë (nga çdo e keqe) si dhe t'u mësojnë Kuranin e sheriatin edhe pse më parë ata (njerëzit) ishin në humbje të sigurt."97

Gjithashtu thotë: "Ne ty (Muhamed) nuk të dërguam ndryshe vetëm se si përgëzues dhe qortues për gjithë njerëzit, edhe pse shumica e tyre nuk e dinë."98 Dhe thotë: "Thuaju (o Muhamed): 'O ju njerëz! Unë jam dërguar për të gjithë ju'".99 Dhe thotë: "O pasuesit e librave të mëparshëm! Juve u erdhi i dërguari ynë, i cili u sqaron (fenë) pas ndërprerjes së të dërguarve, në mënyrë që të mos thoni: 'Neve nuk na erdhi asnjë i dërguar të na përgëzojë apo të na tërheqë vërejtjen.' Ja pra, ky është i dërguari ynë dhe është përgëzues e qortues. Allahu është Fuqplotë për çdo send."100

Populli i Muhamedit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) janë që thërrasin në fenë e vërtetë dhe janë triumfues në thirrjen që bëjnë. Ndërsa legjislacioni islam është i obliguar për gjithë njerëzit pa përjashtuar askënd. Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "**Betohem në Allahun se çdo njeri që dëgjon për mua, qoftë çifut apo i krishterë, dhe nuk i beson asaj me të cilën u dërgova, ai do të jetë nga banorët e zjarrit.**"101

Pas dërgimit të Muhamedit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), çifutëve dhe të krishterëve nuk u bën dobi justifikimi se janë pasues të Musait apo Isait, por u obligohet besimi në profetin e fundit, sepse ai është shfuqizues i gjithë legjislacioneve të mëparshme. Për këtë Allahu i Madhëruar thotë: "**Muhamedi nuk ishte babai i asnjërit nga ju, por ishte i dërguar i Allahut dhe vulë e gjithë profetëve.**"102

Ai që përgënjeshtroi një të dërguar, është njësoj sikur të kishte përgënjeshtuar gjithë profetët. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:

"Edhe populli i Nuhut i përgënjeshtroi të dërguarit."

"Populli i Adit përgënjeshtroi të dërguarit."

"Populli i Themudit përgënjeshtroi të dërguarit."

"Populli i Lutit përgënjeshtroi të dërguarit"¹⁰³

Pra, këta popuj, secili prej tyre kishte përgënjeshtuar profetin e tij, gjë që do të thotë të refuzosh gjithë profetët e tjerë. Ndërsa ai që i beson një profeti dhe nuk i beson një tjetri, ky është mohues i vetë profetit që beson.

---

86. Suretu Jusuf, 109.

87. Këto variante i ka përmendur dijetari i madh Muhamed Emin Eshenkijti në librin e tij "Def'u l'jhamil

Itirab an ajatil kitab" në komentin e sures Jusuf.

88. Nebij në gjuhën shqipe do të thotë lajmëtar që u tregon njerëzve rrugën e drejtë që duhet të ndjekin.

89. Resul do të thotë "I dërguar". Dijetarët islamë kanë rënë në kundërshtim në dallimin midis nebij dhe resul, gjë që do ta sqarojmë në këtë temë.

90. Suretu Zuhruf, 6.

91. Suretu Haxh, 52.

92. Suretu Maide, 44.

93. Sh.P.Prandaj thuhet se çdo resul është nebij dhe jo çdo nebij është resul.

94. Suretu Ahkaf, 35.

95. Suretu Ahzab, 7.

96. Suretu Shura, 13.

Thirrja e profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në fenë e pastër dhe rrugën e drejtë përfshiu gjithë krijesat, xhinët dhe njerëzit. Allahu i Madhëruar e cilëson profetin e Tij duke i thënë: **"Me të vërtetë ti udhëzon në rrugën e drejtë."**¹⁰⁴

Gjithashtu thotë: **"Kjo është rruga ime e drejtë prandaj ndiqeni dhe mos shkoni rrugëve të tjera, të cilat u përçajnë dhe u largojnë nga rruga e Tij. Me këtë ju këshilloj që ndoshta të ruheni!"**¹⁰⁵

Të jesh i udhëzuar në rrugën e drejtë, do të thotë të pasosh gjurmët e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), sepse përveç kësaj nuk ka rrugë tjetër që të çon tek Allahu dhe xheneti.

Nevoja e njeriut për t'u udhëzuar është më e madhe se nevoja e tij për ushqim. E themi këtë se ushqimi të ndihmon të jetosh në këtë botë, ndërsa udhëzimi është garantues për jetën e gjatë dhe pambarim në xhenetet e pafundme të Allahut.

Duke u nisur nga kjo që përmendëm, themi se Allahu i Madhëruar ia ka bërë detyrë muslimanit që t'i kërkojë ta udhëzojë në rrugën e vërtetë. Kjo ndodhet, pikërisht, në suren el Fatiha, e cila përsëritet në çdo namaz, farz apo sunet.

"Na udhëzo në rrugën e drejtë. Në rrugën e atyre të cilët i begatove me të mira dhe jo në të atyre që ndaj vetes tërhoqën hidhërimin, e as në të atyre që e humbën veten." ¹⁰⁶

Muslimani i bën lutje Allahut pa pushim që ta udhëzojë në rrugën e drejtë, në rrugën e profetëve, dëshmorëve, besnikëve dhe të sinqertëve. Gjithashtu, kërkon mbrojtje nga Ai që ta ruajë nga rruga e gabuar, rruga e çifutëve, të krishterëve etj.

Udhëzimi i njerëzve dhe xhinëve në rrugën e drejtë është dritë, ashtu si e ka përmendur edhe Allahu në Librin e Tij: "O ti i dërguar! Ne të dërguam si dëshmues, lajmëtar, përgëzues, qortues dhe me lejen e Allahut të bëmë si pishtar ndriçues. Besimtarët përgëzoi se nga Allahu do kenë mirësi të mëdha."¹⁰⁷

Në këtë ajet Allahu i Madhëruar e cilëson atë si pishtar ndriçues, i cili ndriçon rrugën që çon njerëzit tek Allahu.

---

97. Suretu Ali Imran, 164.

98. Suretu Sebe, 28.

99. Suretu Araf, 158.

100. Suretu Maide, 19.

101. Transmeton Muslimi, nr. 240.

102. Suretu Ahzab, nr. 40.

103. Suretu Shuara, 105, 123, 141, 160.

104. Suretu Shura, 52.

105. Suretul Enamë, 153.

106. Suretul Fatiha, 6, 7.

107. Suretul Ahzab, 45, 46, 47.

Dobia e pestë: Besimi në Ditën e Gjykimit do të thotë: besimi dhe miratimi i çdo lajmi që është transmetuar në Kuran apo sunet për gjërat që do ndodhin pas vdekjes. Allahu i Madhëruar ka përgatitur për njerëzit dy botë: botën në të cilën po jetojmë dhe botën tjetër. Ajo që ndan këto botë nga njëra-tjetra është vdekja dhe fryrja në sur, për shkak të së cilit do vdesë çdo krijesë. Për çdo njeri që vdes është bërë Kiameti, sepse ai është transferuar nga bota e punës në botën e shpërblimit.

Bota tjetër është e ndarë në dy pjesë: jeta në berzah (varr), e cila fillon me vdekjen dhe mbaron me ringjalljen e gjithë njerëzve dhe jeta pas ringjalljes. Çfarë do të ndodhë pas vdekjes dhe pas ringjalljes, askush nuk e di përveç Allahut të Madhëruar. Te besimi në ditën e fundit, përfshihet besimi në sprovat e varrit si dhe dënimin e shpërblimin në të.

Janë transmetuar shumë hadithe që flasin për sprovat, dënimet dhe shpërblimet që njeriu përjeton në varr disa prej të cilave do mundohemi t'i përmendim, në mënyrë që të kuptojmë rëndësinë e besimit në jetën e varrit.

Imam Buhariu në Sahihun e tij ka transmetuar nga Aishja e cila thotë: "Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në namazin e eklipsit të diellit (kusufit) u mbajti fjalim njerëzve dhe u tha: 'Çdo gjë që nuk e kisha parë më përpara, ma mundësoi Allahu ta shikoja tani që fala namazin, madje pashë dhe xhenetin e xhehenemin. Më pas më erdhi shpallja se umeti im do të sprovohet në jetën e varrit aq rëndë, sa do jetë gati si sprova e dexhalit. Do të pyeteni në varr: 'Çfarë dini për këtë njeri (Muhamedin)?' Besimtari do përgjigjet: 'Ai është Muhamedi, i Dërguari i Allahut. Erdhi tek ne me udhëzim dhe argumente të qarta, ne e ndoqëm dhe iu përgjigjëm atij'. Do thotë tri

---

here: 'Ai është Muhamedi.' Këtij njeriu do t'i thuhet: 'Fli me të mira. Ne e dinim që ti ishe i singertë në thënien tënde.' Ndërsa hipokriti (dyfytërëshi) do përgjigjet: 'Nuk e di' Dëgjoja njerëzit që thoshin nga një fjalë, dhe unë i thosha pas tyre.'" 108

Gjithashtu, imam Buhariu ka transmetuar në Sahihun e tij nga Bera bin Azib se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Kur muslimani të pyetet në varr do të thotë: 'Dëshmoj se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Tij'. Pikërisht ky është komenti i fjalës së Allahut që thotë në Librin e Tij: "Allahu i forcon ata që besuan për të thënë fjalën e fortë në jetën e kësaj bote dhe të botës tjetër."109

Imam Ahmedi ka transmetuar në Musnedin110 e tij nga Bera bin Azib se ka thënë: "Te besimtari vijnë dy engjëj dhe e pyesin: 'Kush është Zoti yt?' Besimtari do të përgjigjet: 'Zoti im është Allahu'. 'Cila është feja jote?' Do të thotë: 'Feja ime është Islami'. E pyesin: 'Kush është ky njeri që u dërgua tek ju?' Do të thotë: 'Ai është i Dërguari i Allahut'. Dhe hadithi vazhdon derisa vjen te fjala e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë: 'Ndërsa jobesimtarin do e pyesin: 'Kush është Zoti yt?' Ai thotë: 'Ah, ah, nuk e di'. Ata përsëri e pyesin: 'Cila është feja jote?' Thotë: 'Ah, ah, nuk e di'. I thuhet: 'Kush ishte ky njeri që u dërgua tek ju?' Thotë: 'Ah, ah, nuk e di'. Atëherë engjëjt urdhërojnë që vendin e besimtarit ta shtrojnë me shtrojë të xhenetit, ta veshin me rroba të xhenetit dhe t'i hapin një derë prej së cilës të shikojë xhenetin e i arrin era e mirë dhe i zgjerohet varri aq sa arrin shikimi i tij. Ndërsa për jobesimtarin engjëjt thonë: 'Shtrojani vendin me shtrojë të zjarrit, visheni me rroba të zjarrit dhe hapini një derë nga e cila të shikojë

---

xhehenemin e i arrin dhe ndjen erën e keqe të tij dhe i ngushtohet varri aq sa i ngjiten brinjët me njëra-tjetrën".¹¹¹

Abdurrezaku në librin e tij ka transmetuar një hadith nga Xhabir bin Abdilah që ka thënë: "Me të vërtetë ky umet do të sprovohet në varr. Në momentin kur besimtari hyn në varr dhe shokët largohen prej tij, do të vijë një engjëll shumë i vrazhdë dhe qortues dhe do e pyes: 'Çfarë mendoje për këtë njeri që u dërgua tek ju?' Besimtari përgjigjet: 'Them se ai është rob i Allahut dhe i Dërguari i Tij'. Atëherë engjëlli do t'i thotë: 'Shiko atë vendin në zjarr, ai do ishte vendi yt, por Allahu të shpëtoi dhe në vend të tij të dhuroi një vend në xhenet'. Në kohën që shikon dy vendet (besimtari) thotë: 'Më lejoni të shkoj dhe ta përgëzoj familjen time'. Ata i thonë: 'Tani qetësohu, sepse ky do të jetë vendi yt përgjithmonë'. Ndërsa hipokritit do i thuhet: 'Çfarë mendoje për këtë njeri që u dërgua tek ju?' Ai do thotë: 'Nuk e di. Them atë që thoshin njerëzit'. Atëherë engjëlli i thotë: 'Shiko atë vendin në xhenet, ai do ishte vendi yt, por Allahu ta zëvendësoi me një vend në zjarr (për shkak të veprave të tua të këqija)'.¹¹²

Transmetohet nga Ebu Hurejra se i Dërguari i Allahut (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Kur ndonjëri prej jush të jetë në uljen e fundit në namaz, le të kërkojë mbrojtje nga katër gjëra duke thënë: 'O Zoti im! Kërkoj mbrojtje tek Ti nga dënimi i zjarrit, dënimi i varrit, sprovat e jetës dhe vdekjes dhe nga sprova e dexhalit!'¹¹³

Tre gjërat për të cilat do pyetet njeriu në varrin e tij janë përmendur në hadithin që transmeton Abas bin Mutalibi nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) se ka thënë: "E ka shijuar ëmbëlsinë e imanit ai që është i kënaqur se për Zot ka Allahun, për fe ka islamin dhe si profet ka Muhammedin."114

Ato janë përmendur, gjithashtu, në du'atë (lutjet) e sabahut dhe akshamit dhe pas mbarimit të ezanit. Ndërsa dijetari islam Muhamed bin Abduluehab, librin e tij "Tre parimet dhe argumentet e tyre", e ka ndërtuar mbi bazë të këtyre pyetjeve (domethënë: cili është Zoti yt, cila është feja jote dhe cili është profeti yt).

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Ata do t'i nënshtrohen zjarrit mëngjes e mbrëmje, ndërsa në Ditën e Gjykimit do u thuhet (engjëjve): 'Pasuesit e Faraonit të shijojnë dënimin më të rëndë'"115

Ky ajet është argument se ata dënohen në varret e tyre dhe në Ditën e Gjykimit do përjetojnë dënim akoma më të ashpër. E njëjta gjë është dhe me shpërblimin, sepse besimtari do shpërblehet në varrin e tij dhe në Ditën e Gjykimit do ketë shpërblime më të mëdha. Shembull për këtë është jeta që bëjnë dëshmorët në xhenet, sepse shpirtrat e tyre do qëndrojnë në gushën e një zogu me ngjyrë të gjelbër. Secili nga këta shpirtra është i lidhur me disa kandila ndriçues që ndodhen poshtë Arshit të Allahut.

Imam Ahmedi transmeton në Musnedin e tij nga Imam Shafiu, Imam Maliku dhe Ibni Shihabi nga Aburrahman bin Kab bin Malik se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Me të vërtetë shpirti i besimtarit do jetë një shpend që qëndron i lidhur në pemët e xhenetit dhe kështu do qëndrojë derisa ta kthejë Allahu i Madhëruar këtë shpirt në trupin e tij ditën e ringjalljes së njerëzve".** 116

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:

"Mos mendoni se ata që ranë dëshmorë kanë vdekur. Jo, ata janë të gjallë dhe ushqehen te Zoti i tyre."117

Ibën Kethiri në komentin e këtij ajeti ka thënë: "Është transmetuar në Musnedin e imam Ahmedit një hadith që përgëzon çdo besimtar se shpirti i tij do të shëtisë nëpër xhenet, do hajë nga frutat e tij, do mbushet ky shpirt me kënaqësi dhe bardhësi dhe do shikojë vendin që Allahu i Madhëruar ka përgatitur për të." Ky hadith zinxhirin e transmetimit e ka të saktë, madje më e çuditshmja është bashkimi i tre imamëve të mëdhenj në transmetimin e këtij hadithi. Pastaj përmendi tekstin e hadithit që thamë më sipër.

---

108. Transmeton Buhariu, nr. 86.

109. Transmeton Buhariu, nr. 4699.

110. MSh.P. Musnedi është libër hadithesh i radhitur sipas emrave të sahabëve.

111. Transmeton Imam Ahmedi në Musnedin e tij nr. 18354.

112. Transmeton Abdurrezaku në Musanefin (libër hadithesh) e tij me sened të saktë, nr. 6744, nga Xhabiri i

cili e çon hadithin te Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). 113. Transmeton Muslimi, nr. 588.

Transmetohet nga Zejd bin Thabit se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Vërtet, ky popull do të sprovohet në varr. Sikur ju të mos vdisnit, do i lutesha Allahut që t'ju mundësonte të dëgjoni dënimin e varrit të cilin e dëgjoj unë."**¹¹⁸

Hadithet që flasin për dënimin e varrit janë të shumtë. Ata tregojnë qartë se besimtarët shpërblehen në varret e tyre dhe jobesimtarët dënohen. Dënimin ose shpërblimin e shijojnë shpirti dhe trupi së bashku.

Ringjallja pas vdekjes është një nga pjesët e besimit në ditën e fundit. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "Dhe do i fryhet surit dhe do të vdesë çdo gjë që është në qiej dhe në tokë, përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin). Pastaj i fryhet surit përsëri dhe të gjithë do të ngrihen e do të presin (urdhrin e Zotit)." ¹¹⁹ Dhe thotë: "Ata që nuk besuan menduan se nuk do të ringjallen kurrë. Thuaj: Po, betohem në Zotin tim se ju patjetër do të ringjallenit dhe do të njoftoheni me punët që keni bërë. Kjo gjë për Allahun është shumë e lehtë." ¹²⁰

Gjithashtu thotë: "Kjo për shkak se Allahu është i Vërteti dhe Ai do t'i ringjallë të vdekurit, Ai ka fuqi për çdo send. Nuk ka dyshim se Kiameti do ndodhë dhe Allahu me siguri do t'i ringjallë njerëzit nga varret e tyre." ¹²¹

Ky ajet është shumë i qartë për ringjalljen e njerëzve nga varret. Përmendëm pikërisht varret, sepse në shumicën e rasteve njerëzit kur vdesin, varrosen. Por ringjallja do të përfshijë gjithë ata që vdesin, u varrosën apo nuk u varrosën. Për këtë Allahu i Madhëruar thotë:

"Ata u betuan se Allahu nuk do ta ringjallë atë që vdes. Patjetër që do ta ringjallë, ky është vendim i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë."¹²²

Njeriu i parë që do ringjallet dhe do i hapet varri është profeti Muhamed (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), sepse ai në një hadith të saktë ka thënë: "Në Ditën e Gjykimit unë jam zotëriu i bijve të Ademit, jam i pari që do të më hapet varri për t'u ringjallur dhe jam i pari që do ndërmjetësoj".¹²³

Në Kuranin fisnik çështja e pranimi të ringjalljes trajtohet duke sqaruar tre gjëra: E para: Krijimi i njeriut për herë të parë.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "A nuk mediton njeriu se Ne e krijuam atë nga një pikë uji, ndërsa ai është kundërshtar?! Ai harroi si u krijua dhe na solli shembull duke thënë: 'Kush i ngjall eshtrat kur të jenë të kalbura?' Thuaj: 'I ngjall Ai që i krijoi për herë të parë dhe Ai është shumë i Dijshëm për çdo krijim.'"¹²⁴

Dhe thotë: "Ai është që shpik jetën dhe më pas e përsërit atë dhe kjo përsëritje për Të është më e lehtë. Shembulli më i lartë i takon vetëm Atij në qiej dhe në tokë. Ai është Mbizotëruesi, i Urti."¹²⁵

Dhe thotë:"O ju njerëz! Nëse dyshoni në ringjallje, atëherë mendoni (në krijimin tuaj të parë) që Ne u krijuam nga dheu, pastaj nga uji dhe pastaj nga një gjak i ngjizur. Më pas u shndërruat në një copë mishi që ishte e formuar apo e paformuar. I themi këto për t'ju treguar juve. Atë që dëshirojmë Ne e përqendrojmë në mitër deri në një afat të caktuar dhe më pas u nxjerrim foshnje (dhe ju mundësojmë) aq sa arrini pjekurinë tuaj. Ndonjë nga ju vdes herët e dikush tjetër mund të jetojë deri në pleqëri të thellë aq sa të mos dijë asgjë nga dija që ka pasur."¹²⁶

Dhe thotë:"A mos e kishim të vështirë krijimin e parë? Jo, por ata janë të hutuar për një krijim të ri."¹²⁷

---

114. Transmeton Muslimi, nr. 56.

115. Suretu Gafir, nr. 46

116. Ky hadith është i saktë dhe në senedin e tij përmban tre imamat e mëdhenj të medh'hebeve të njohur të ehli suneti: imam Shafiun, imam Malikun dhe imam Ahmedin, i cili e ka nxjerrë këtë hadith në Musnedin e tij.

117. Suretu Ali Imran, 169.

118. Transmeton Muslimi, nr. 2868.

119. Suretu Zumer, 68.

120. Suretu Tegabun, 7.

121. Suretul Haxh, nr. 6-7.

Dhe thotë: "A mendon njeriu se do të lihet ashtu (duke mos u llogaritur për veprat që ka bërë)? A nuk ishte një pikë uji që derdhet dhe u bë gjak i trashë e më pas Ai e krijoi dhe e përsosi?! Nga ai krijoi dy lloje: mashkullin dhe femrën. A nuk është Allahu i fuqishëm për të ngjallur të vdekurit?"¹²⁸

E dyta: Ngjallja e tokës pas vdekjes (thatësirës) së saj.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij shëmbëllen ringjalljen me ringjalljen e tokës kur është e thatë, si p.sh.: "Ti e shikon tokën të thatë e të vdekur, e kur Ne i lëshojmë shiun, ajo gjallërohet, gjelbërohet dhe rrit të gjitha llojet e bimëve. Kjo për shkak se Allahu është i Vërteti dhe është Ai që do ringjallë të vdekurit. Nuk ka dyshim se Kiameti do të ndodhë dhe se Allahu me siguri do t'i ringjallë njerëzit nga varret e tyre."¹²⁹

Dhe thotë: "Nga argumentet e Tij është edhe toka të cilën e shikoni të thatë, e kur Ne i lëshojmë shiun, ajo gjallërohet e shtohet. Nuk ka dyshim se Ai që e ngjalli atë, patjetër do t'i ngjallë të vdekurit sepse Ai ka mundësi për çdo gjë."¹³⁰

"Ne lëshuam nga qielli shi të dobishëm dhe me të bëmë të kultivohen kopshte dhe drithëra që korren. Me të rriten trungjet e gjatë të hurmave, të cilat kanë fruta të dendura njëra mbi tjetrën dhe që janë ushqim për njerëzit. Ne me të (shiun) ngjallëm tokën e vdekur dhe kështu do të jetë edhe ringjallja."¹³¹

"Ai është që i lëshon erërat si përgëzim para se të lëshojë shiun. Ato mbartin retë e mëdha dhe Ne i sjellim ato mbi një tokë të vdekur në të cilën lëshojmë shiun. Me të bëjmë të mbijnë frutat dhe po kështu do i ringjallim të vdekurit. Ndoshta në këtë shembull do të përkujtoni fuqinë e Zotit."132

E treta: Krijimi i qiejve dhe i tokës.

Për këtë Allahu i Madhëruar në Kuran sjellë shumë ajete ku u përmend njerëzve krijimin e qiejve dhe të tokës i cili është më i madh se krijimi i njerëzve. Allahu i Madhëruar thotë:"S'ka dyshim se krijimi i qiejve dhe i tokës është më i madh se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë." 133

"A nuk e dinë ata se Allahu që krijoi qiejt dhe tokën pa ndierë lodhje në krijimin e tyre, është i Plotfuqishëm të ringjallë të vdekurit! Ai ka fuqi për çdo send."134

"A është më i rëndë krijimi juaj apo i qiejve e Ai e ngriti atë?"135

---

122. Suretu Nahl, nr. 38.

123. Transmeton Muslimi, nr. 2278.

124. Suretu Jasin, nr. 77-78.

125. Suretu Rrum, nr. 27.

126. Suretul Haxh, 5.

127. Suretu Kaf, 15.

128. Suretul Kijame, 36-40.

129. Suretu Haxh, 5-7.

130. Suretu Fusilet, 39.

131. Suretul Kaf, 9-11.

132. Suretul Araf, 57.

133. Suretul Gafir, 57. 134. Suretul Ahkaf, 33. 135. Suretu Naziat, 27.

Këta janë një pjesë e vogël e ajeteve që flasin për krijimin e qiejve dhe të tokës, sepse ata që nuk i përmendëm janë akoma më shumë.

Ringjallja në Ditën e Gjykimit do të realizohet duke i kthyer të gjithë trupat që ishin në jetën e kësaj bote në shpirtat përkatës me qëllim që të shijojnë shpërblimin apo dënimin. Nuk do ketë trupa të rinj që nuk kanë ekzistuar ndonjëherë në këtë botë. Jobesimtarët e mohuan një kthim të tillë dhe e quajtën shumë të largët.

Për këtë Allahu i Madhëruar thotë: "Por ata u habitën kur u erdhi i dërguari nga mesi i tyre prandaj edhe thanë: 'Kjo është diçka shumë e çuditshme. Pasi të vdesim e të bëhemi dhe (do të kthehemi sërish në jetë)?! Ai kthim është shumë i largët'. Ne e dimë atë që tret toka prej tyre dhe tek Ne është libri që përmban çdo gjë (numrin, emrat dhe pjesët e trupit të tyre)."136

Në këtë ajet Allahu i Madhëruar na jep të kuptojmë se Ai është më i Dijshmi edhe për pjesët më të vogla që kanë trupat e tyre. Ai di dhe atë që tret toka prej tyre derisa t'i ringjallë në formën e mëparshme që kishin në këtë botë. Në një ajet tjetër Allahu i Madhëruar thotë:

"Përkujto kur Ibrahim tha: 'O Zoti im! Më mundëso të shoh si i ngjall të vdekurit'. Ai (Zoti) tha: 'A nuk je i bindur?' Tha: 'Po, por desha që zemra ime të ngopet (me bindje)'. Ai (Zoti) tha: 'Merri katër shpendë dhe theri para syve të tu dhe në çdo kodër vendos nga një pjesë prej trupave të tyre. Pastaj thirri sepse ato do vijnë te ti shumë shpejt. Dhe dije se Allahu është i Gjithëfuqishmi dhe i Urti.'" 137

Kuptimi i këtij ajeti është ashtu si e ka përmendur Ibën Kethiri dhe një grup dijetarësh të cilët kanë thënë: "Ibrahimi (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) mori katër zogj dhe i copëtoi. Më pas i bashkoi pjesët me njëra-tjetrën dhe vendosi nga një prej tyre në çdo majë mali dhe pastaj i thirri ata. Atëherë çdo pjesë e zogut u bashkua me njëra-tjetrën dhe u kthye në formën e mëparshme, madje në kohën që i thirri ato erdhën menjëherë".

Në grupin e ajeteve që flasin për trupat e njerëzve, të cilët kur të ringjallen do të jenë të njëjtë me ata që kanë qenë në jetën e kësaj bote, janë dhe këto ajete:

"E ditën kur armiqtë e Allahut të mblidhen për të hyrë në zjarr dhe të jenë të rrethuar, derisa kur i afrohen atij kundër tyre do dëshmojnë të dëgjuarit, të parit dhe lëkurat e tyre. Ato dëshmojnë për çdo vepër që kanë bërë. Ata do u drejtohen lëkurave të tyre duke u thënë: 'Përse dëshmuat kundër nesh?!' Ato thonë: 'Allahu i mundësoi çdo sendi të flasë, prandaj edhe neve na e dha një mundësi të tillë.' Ai iu krijoi juve për herë të parë dhe vetëm tek Ai do të ktheheni. Ju nuk fshiheshit (kur bënit mëkate dhe nuk mendonit) se ndaj jush do dëshmonin të dëgjuarit, të parit dhe lëkurat tuaja. Madje, menduat se Allahu nuk dinte shumë gjëra që ju bënit aq sa mendimi i gabuar që patët për Allahun u shkatërroi dhe tani jeni më të dëshpëruarit."138

Për të përforcuar idenë e rikthimit të trupave ashtu siç ishin në jetën e kësaj bote, argumenton edhe hadithi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që tregon për ndodhinë e një burri. Ai i porositi fëmijët e tij që pasi të vdiste ta digjnin trupin e tij dhe një pjesë të hirit ta hidhnin në tokë, ndërsa tjetrën në det. Allahu i Madhëruar e urdhëroi detin që ta nxirrte hirin e këtij të vdekuri. Po ashtu, urdhëroi edhe tokën dhe e ktheu trupin e tij ashtu siç kishte qenë më parë.¹³⁹

Besimi në Ditën e Gjykimit përfshin:

1. Besimin në daljen e njerëzve nga varret dhe tubimin e tyre në vendin ku do qëndrojnë për t'u gjykuar.

2. Kërkesën e njerëzve për ndërmjetësimin e profetëve, në mënyrë që Allahu t'i shpëtojë nga kjo vështirësi, aq sa profeti Muhamed (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e merr përsipër dhe ndërmjetëson për njerëzit, ndërkohë vjen Allahu i Madhëruar për të gjykuar njerëzit.

Në një ajet Allahu i Madhëruar thotë: "**Ne do t'i tubojmë ata dhe askush prej tyre nuk na mbetet pa tubuar.**"¹⁴⁰

---

136. Suretul Kaf, 2-4.

137. Suretul Bekare, 60.

138. Suretu Fusilet, 19-23.

139. Transmetojnë Buhariu dhe Muslimi nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!).

Ndërsa imam Buhariu dhe imam Muslimi kanë transmetuar nga Aishja (Allahu qoftë i kënaqur prej saj!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Në kohën që do të tuboheni, do të jeni të zbathur, lakuriq dhe të pa bërë sunet. Aishja tha: "O i dërguar i Allahut! Burrat dhe gratë a nuk do ta shikojnë njëri-tjetrin?!" Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: "Gjendja do të jetë më e vështirë dhe atyre nuk iu intereson kjo gjë".**¹⁴¹

Në komentin e fjalëve të Allahut: **"Dhe kur të vijë Zoti yt dhe ëngjëjt qëndrojnë radhë- radhë."**¹⁴²

Ibën Kethiri ka thënë: "Në këtë ajet është për qëllim ardhja e Allahut për të gjykuar njerëzit, kur ata kërkojnë ndërmjetësim nga Muhamedi (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), zotëriu i bijve të Ademit. E gjithë kjo ndodh pasi njerëzit kanë kërkuar ndërmjetësim nga profetët e tjerë dhe ata u janë përgjigjur: "Nuk na takon neve diçka e tillë." Atëherë vijnë tek Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i cili iu thotë: "Mua më takon, mua më takon. Ai shkon dhe ndërmjetëson tek Allahu i Madhëruar, i Cili vjen të gjykojë krijesat, ndërkohë që ndërmjetësimi i tij pranohet tek Allahu."

Ky ndërmjetësim i profetit Muhamed (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është konsideruar për të si "Vendi i nderit", të cilin e kemi shpjeguar dhe me parë në suren Isra.

Njerëzit paraqiten para Allahut të Madhëruar, në mënyrë që Ai t'i gjykojë për veprat që kanë bërë. Kjo paraqitje përmendet në shumë ajete kuranore p.sh.: "Dhe ata do të paraqiten para Zotit të tyre të rreshtuar (dhe iu thuhet): 'Erdhët ashtu siç iu kishim krijuar për herë të parë'. Atëherë vihet libri (i veprave të tyre) dhe mëkatarët i sheh të frikësuar nga shënimet që përmban ai dhe thonë: 'Të mjerët ne!!! Si qenka ky libër që nuk ka lënë asnjë mëkat të vogël apo të madh pa përmendur'. Atë që vepruan do ta gjejnë para vetes dhe dije se Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.'"143

"E kush është më mizor se ai që trillon gënjeshtër për Allahun? Të tillët paraqiten para Allahut dhe dëshmitarët thërrasin duke thënë: "Këta ishin që gënjen ndaj Zotit të tyre, pra mallkimi i Allahut qoftë kundër mizorëve."144

"Atë ditë ju do të paraqiteni (para Allahut) dhe nuk do u mbetet asgjë e fshehtë. Atij që i jepet libri nga krahu i djathtë do të thotë: 'O njerëz, lexoni librin tim! Unë isha i bindur që do të jepja llogari.' Ai atëherë do bëjë jetë të këndshme në një xhenet të lartë, ku pemët janë shumë afër tij. Hani, pini dhe shijoni se në ditët e mëparshme ju e përgatitët këtë. Ndërsa atij që i jepet libri nga krahu i majtë do të thotë: 'O i mjeri unë! Sikur të mos më jepej fare ky libër dhe sikur të mos kisha asnjë njohuri për llogarinë time! Ah, sikur të ishte vdekja fundi i përhershëm për mua! Pasuria ime nuk më bëri dobi dhe çdo kompetencë u largua nga unë.' Atëherë u thuhet Zebanive: 'Merreni, vërin prangat dhe hidheni në xhehenem!' Aty lidheni me zinxhir të gjatë shtatëdhjetë krahë.'"145

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) thotë: "Kush merret në llogari (të hollësishme) nga Allahu, ai do të dënohet." Aishja (Allahu qoftë i kënaqur prej saj!) kur i dëgjoji këto fjalë tha: "A nuk thotë Allahu: "Për sa i

---

përket atij që libri i vet i jepet nga e djathta, ai do llogaritet me një llogari të lehtë."¹⁴⁶

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: "Kjo llogari ndodh kur paraqitet para Allahut, ndërsa ai që shqyrtohet nga Allahu në çështjen e llogarisë, ai do të shkatërrohet".¹⁴⁷

3. Besimi në ekzistencën e Haudit (burimit) të Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Hadithet që përmendin ekzistencën e këtij burimi, janë të saktë dhe të shumtë. Imam Buhariu në Sahihun e tij ka një kapitull të veçantë për haudin, duke transmetuar kështu tetëmbëdhjetë rrugë hadithesh. Dijetari i madh Ibën Haxher el Askalani ka thënë në librin e tij: "Sahabët që kanë transmetuar hadithet që flasin për haudin, janë më shumë se pesëdhjetë." Ndërsa Ibën Kethiri ka përmendur në librin e tij "Bidaje ue Nihaje" më shumë se tridhjetë sahabë të cilët kanë transmetuar hadithe për haudin.

---

140. Suretu Kehf, 48.

141. Transmeton Buhariu.

142. Suretu Fexhr, 22.

143. Suretu Kehf, 48-49.

144. Suretu Hud, 18.

145. Suretu Haka, 18-32.

146. Suretu Inshikak, 7-8.

147. Transmeton Buhariu, nr. 103 dhe Muslimi, nr.2876.

Cilësitë e Haudit:

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Haudi im e ka madhësinë sa të ecësh një muaj në këmbë. Uji i tij është më i bardhë se qumështi, aroma e tij është më e mirë se miski, ndërsa gotat që përdoren për të pirë prej tij janë sa numri i yjeve. Ai që do të pijë prej tij, nuk do të ketë më etje".¹⁴⁸

Imam Muslimi transmeton nga Ebu Dherri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Në të derdhen dy lumenj nga xheneti dhe ai që pi prej tij, nuk do ketë më etje kurrë. Gjerësia e tij është e njëjtë me gjatësinë, gjerësi e cila është nga Amani e deri në Ejleh. Uji i tij është më i bardhë se qumështi dhe më i ëmbël se mjalti".¹⁴⁹

Disa njerëz do të jenë të ndaluar që t'i afrohen këtij burimi. Imam Buhariu transmeton nga Ibën Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Unë do t'ju pres te burimi im, por disa nga ju do t'i pengojnë (engjëjt) dhe nuk do mundën t'i afrohen." Atëherë unë do them: "O Zoti im! Ata janë shokët e mi!" Do më thuhet: "Ti nuk e di çfarë kanë bërë ata pas teje (vdekjes tënde)".¹⁵⁰

Njerëzit që përmenden në hadith (që nuk do mundën të pinë prej haudit) janë ata që tradhtuan fenë pas vdekjes së Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Ata u luftuan dhe u vranë nga duart e ushtrive muslimane, komandant i të cilave ishte prijësi i besimtarëve Ebu Bekri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!). Shijat mbartin urrejtje të madhe për sahabët (shokët e

---

Profetit) dhe pretendojnë se sahabët tradhtuan fenë pas vdekjes së Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), me përjashtim të një pakice. Madje ata pretendojnë se sahabët janë ata që do ndalohen të pinë nga burimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Por në realitet janë shijat ata që meritojnë të ndalohen nga burimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!), sepse ata janë që nuk praktikojnë sunetin e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Ata nuk i lajnë këmbët në namaz por vetëm i prekin, ndërkohë që Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Mjerë për ato thembra nga zjarri i xhehenemit!"**

Gjithashtu, ata nuk janë të pajisur me shenjat dalluese për të cilat na ka njoftuar Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) duke thënë: **"Në Ditën e Gjykimit umeti im do njihet nëpërmjet disa shenjave dalluese, të cilat janë "gjurmët e abdesit".**¹⁵¹

4. Besimi se punët e njerëzve do të peshohen.

Në fillim njeriu jep llogari para Allahut të Madhëruar dhe më pas do t'i peshohen veprat. Atij që i peshojnë më shumë veprat e mira, ai do të shpëtojë. Ndërsa kujt i peshojnë më shumë veprat e këqija, ai do të shkatërrohet. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:

"Ditën e Gjykimit do të vendosim peshore të sakta dhe askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi. Dhe nëse ajo (vepra) peshon sa kokrra e melit, Ne do e sjellim. Mjafton që Ne jemi llogaritës." ¹⁵²

"Atë ditë peshimi është i drejtë. Atij që do t'i rëndoje peshorja, do të shpëtojë. Ndërsa atij që do t'i peshojë lehtë, ai do jetë nga ata që e humbën vetveten dhe kjo për shkak se ata i refuzuan argumentet Tona pa të drejtë."¹⁵³

"E sa i përket atij që i rëndohet peshorja e veprave të tij, ai do jetë në një vend të këndshëm. Ndërsa ai që e ka të lehtë peshoren e veprave të tij, vendi i tij do të jetë në haujeh (zjarr). A e di se çfarë është haujeh? Është zjarr me nxehtësi shumë të lartë."¹⁵⁴

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) thotë: "Ekzistojnë dy fjalë, të cilat janë të dashura të Mëshiruesi, të lehta për t'u shqiptuar dhe të rënda në peshore. Ato janë: "Subhanallahi ue bihamdihi" dhe "Subhanallahil adhim".¹⁵⁵

---

148. Transmeton Buhariu, nr: 6579.

149. Transmeton Muslimi, nr: 2300.

150. Transmeton Buhariu nga Ibën Mesudi, nr: 6576.

151. Transmeton Buhariu nga Ebu Hurejra, nr. 136.

152. Suretu Enbija, 47.

153. Suretu Araf, 8-9.

154. Suretu Karia, 6-10.

155. Transmeton Buhariu, nr. 7563 dhe Muslimi, nr. 2694.

Veprat e njeriut janë cilësi dhe nuk mund të peshohen dhe për këtë Allahu i Madhëruar do t'i bëjë trupa në Ditën e Gjykimit dhe pastaj do t'i peshojë. Urtësia që qëndron në peshimin e veprave të njerëzve është shfaqja e drejtësisë absolute të Allahut të Madhëruar. Allahu është i njohur për gjithçka, pra edhe për punët e njeriut. Peshimi nuk përfshin vetëm punët, por gjithë librin ku janë shënuar ato. Argument për këtë është hadithi i Profetit ((Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë:

“Allahu i Madhëruar do e marrë në pyetje para gjithë njerëzve një njeri prej umetit tim. Para tij do të paraqiten nëntëdhjetë e nëntë libra dhe secili prej tyre është aq i madh, sa të arrijë shikimi i tij. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë: 'A mendon se të kanë bërë padrejtësi engjëjt që shkruanin veprat u tua?' Njeriu përgjigjet: 'Jo o Zoti im.' Allahu vazhdon: 'A ke ndonjë arsyetim?' Thotë: 'Jo, o Zoti im.' Atëherë Allahu i thotë: 'Ti posedon tek Ne një të mirë dhe kurrsesi nuk do të bëhet padrejtësi.' Në këtë moment do t'i tregojnë një fletë ku shkruhet: 'Eshhedu en la ilahe ila Allah ue eshhedu ene Muhameden abduhu ue resuluhu.' I thuhet: 'Sille peshoren tënde!' Njeriu thotë: 'O Zoti im! Çfarë është kjo letër në krahasim me këta libra?!' Allahu përgjigjet: 'Ty nuk do të bëhet padrejtësi.' Pastaj vendoset letra në një anë të peshores dhe librat në anën tjetër dhe papritur letra e çon lart krahun e librave. Pra me emrin e Allahut, asnjë peshore nuk mund të krahasohet.’”¹⁵⁶

Peshimi mund të bëhet dhe me vetë personin që ka bërë veprat. Argument për këtë është hadithi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i cili ka thënë për këmbët e Ibni Mesudit: “**Betohem në Allahun se këmbët e tij tek Allahu janë më të rënda se mali i Uhudit**”.¹⁵⁷

---

5. Besimi se në Ditën e Gjykimit do të vendoset ura e Siratit.

Sirati është një urë e vendosur mbi xhehenem dhe mbi të do kalojnë muslimanët për të hyrë në xhenet. Kalimi i tyre mbi këtë urë do të bëhet sipas veprave që kanë bërë në këtë botë. Disa prej tyre do e kalojnë me shpejtësinë e dritës, disa me shpejtësinë e erës dhe disa do e kalojnë duke u zvarritur.

Në librat e saktë të Buhariut dhe Muslimit është transmetuar nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Kur të vendoset sirati (ura) mbi flakët e xhehenemit, unë dhe umeti im do jemi të parët që do të kalojmë mbi të. Në ato momente nuk flet askush, përveç profetëve të cilët thonë: "O Zoti ynë! Shpëtoi, shpëtoi!" Në xhehenem ndodhen disa gjemba që ngjasojnë me Sadanin¹⁵⁸. A e keni parë ndonjëherë këtë lloj gjembi? Thamë: 'Po.' Atëherë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Ai është i ngjashëm me të, por madhësinë e tij nuk e di askush përveç Allahut të Madhëruar. Ajo i tërheq njerëzit sipas punëve të tyre. Do të ketë njerëz që do të bien në zjarr, ndërsa disa të tjerë do të zvarriten dhe do të shpëtojnë.'"¹⁵⁹

Imam Muslimi transmeton nga Ebu Hurejra dhe Hudhejfja se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Njeriu më i mirë do e kalojë Siratin me shpejtësinë e vetëtimës'. Thamë: 'O i dërguar i Allahut! Cila është ajo gjë që ecën me shpejtësinë e vetëtimës?' Tha: 'A nuk e ke parë vetëtimën

---

se si e shpërndan dritën dhe sa hap e mbyll sytë, ajo kthehet? Më pas do të kalojnë të tjerët me shpejtësinë e erës, të tjerë me shpejtësinë e shpendëve dhe disa me shpejtësinë e vrapit. Pra, e gjithë kjo varet nga veprat e tyre. Atëherë Profeti juaj do të qëndrojë mbi Sirat dhe do të thotë: 'O Zot! Shpëtoji, shpëtoji!' Do të vijë radha e disa njerëzve që nuk kanë shumë vepra të mira dhe nuk mund ta kalojnë Siratin vetëm se duke u zvarritur. Në dy anët e Siratit do të ketë gjemba të varur, të cilët janë të urdhëruar të kapin ata që nuk e meritojnë kalimin. Disa do të pastrohen dhe do të shpëtojnë, ndërsa disa të tjerë do të bien në zjarrin e xhehenemit".¹⁶⁰

---

156. Transmeton Tirmidhiu, nr. 2639 dhe ka thënë se hadithi është hasen (i mirë). Gjithashtu e ka transmetuar Hakimi në vëll. I, f. 6 dhe ka thënë se hadithi është sahih (i saktë). Për më tepër shiko serinë e haditheve të sakta të shejh Albanit, nr. 135.

157. Transmeton Ahmedi, nr. 3991. Hadithi është hasen.

158. Sadan, është bimë me gjemba të ashpër.

159. Transmeton Buhariu, nr. 806 dhe Muslimi, nr. 299.

160. Transmeton Muslimi, nr. 329.

---

6. Besimi në ndërmjetësimet që do të behën, të cilat janë të bazuara në Kuran dhe hadithe.

E para: Ndërmjetësimi i veçantë që do të bëjë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Ai do të kërkojë nga Allahu që t'iu largojë njerëzve vështirësitë me të cilat do ndeshen para se të fillojë gjykimi. Ky quhet ndryshe "Vendi i nderit", sepse Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për këtë vepër e nderon çdo njeri, duke filluar që nga Ademi (njeriu i parë) e deri te njeriu i fundit kur të bëhet shkatërrimi i gjithë kësaj bote.

E dyta: Ndërmjetësimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për të shpëtuar nga zjarri i xhehenemit ata që e kanë merituar për shkak të gjynaheve të mëdha që bënë në jetën e kësaj bote.

E treta: Ndërmjetësimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për të rritur gradat e atyre që do të hyjnë në xhenet.

Argument për këtë është Fjala e Allahut që thotë: "**Ata që besuan dhe që pasardhësit e tyre i kishin besimtarë, Ne do u bashkëngjisim pasardhësit dhe atyre nuk u pakësohet asgjë.**"¹⁶¹

E katërta: Ndërmjetësimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për të hyrë disa njerëz në xhenet pa u llogaritur për veprat e tyre. Argument për këtë është du'a-ja e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që bëri për Ukashen (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) që Allahu ta bëjë prej atyre shtatëdhjetë mijë njerëzve që do hyjnë në xhenet pa dhënë llogari.¹⁶²

E pesta: Ndërmjetësimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për pakësimin e dënimit të xhaxhait të tij Ebu Talibit.

Ky ndërmjetësim do i pranohet dhe xhaxhait të tij do i pakësohet dënimi aq sa do të qëndrojë në një gropë zjarri dhe do t'i vlojnë trutë.

E gjashta: Ndërmjetësimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për hyrjen e njerëzve në xhenet.

Argument për këtë është hadithi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë: "Unë do të jem i pari që do të ndërmjetësoj për hyrjen e njerëzve në xhenet dhe pasuesit e mi do të jenë më shumë se pasuesit e çdo profeti tjetër".¹⁶³

Gjithashtu, në një hadith tjetër thotë: "Ditën e Gjykimit unë do të shkoj te dera e xhenetit dhe do të kërkoj që të hapet. Roja do më pyesë: 'Kush je ti?' Unë do të përgjigjem: 'Jam Muhamedi.' Atëherë roja do të thotë: 'Jam urdhëruar që të mos ia hap askujt derën para teje.'"¹⁶⁴

E shtata: Ndërmjetësimi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për nxjerrjen e mëkatarëve nga zjarri.

Hadithet që e vërtetojnë diçka të tillë janë të shumtë. Është transmetuar nga Ebu Hurejra se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Çdo profet ka një du'a që i pranohet tek Allahu. Të gjithë profetët u nxituan dhe e bënë atë në jetën e kësaj bote, ndërsa unë e kam ruajtur për në Ditën e Gjykimit kur të kërkoj ndërmjetësim tek Allahu për umetin tim. Ky ndërmjetësim do të përfshijë çdo person që nuk i ka shoqëruar Allahut asgjë deri në vdekje".¹⁶⁵

Në këtë lloj ndërmjetësimi marrin pjesë profetët, engjëjt dhe besimtarët. Argument për këtë është hadithi që transmeton Ebi Seadi nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) se ka thënë: "Allahu i Madhëruar do të thotë: 'Të gjithë ndërmjetësuan: engjëjt, profetët dhe besimtarët. Tani nuk mbeti vetëm se ndërmjetësimi i më të Mëshirshmit (Allahut)'.¹⁶⁶

E teta: Besimi në ekzistencën e xhenetit dhe xhehenemit.

Është detyrë të besosh se ata ekzistojnë tani dhe do të ekzistojnë përjetësisht. Allahu i Madhëruar e ka përgatitur xhenetin për të dashurit e Tij (besimtarët) ashtu si e ka përmendur në librin e Tij:

"Allahu është i kënaqur me të hershmit prej muhaxhirëve dhe ensarëve. Është i kënaqur dhe me ata që i pasuan me punë të mira dhe ata janë të kënaqur me Të. Allahu u ka përgatitur xhenete nën të cilët rrjedhin lumenj dhe ata aty do jenë përjetë. Ky është fitimi më i madh." 167

Gjithashtu thotë: "Vraponi të fitoni falje mëkatesh nga Zoti juaj dhe një xhenet me gjerësi sa ajo e qiejve dhe e tokës. Ai e ka përgatitur atë për të devotshmit ndërsa zjarrin, për armiqet e Tij." 168

Në shumë ajete Allahu i Madhëruar thotë: "E në anën tjetër për të ndëshkuar hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, të cilët mendonin keq për Allahun. Atyre u rëntë e keqja! Allahu i urren dhe i mallkoi ata. Për ta ka përgatitur xhehenemin që është vend shumë i keq." 169

Nga kjo kuptohet se xheneti dhe xhehenemi ekzistojnë. Argument për këtë është dhe hadithi që transmeton ibën Abasi se në namazin e eklipsit të diellit, sahabët e pyetën Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) duke i thënë: 'O i dërguar i Allahut! Kur ishe duke u falur të pamë sikur u zgjate të mirrje diçka dhe më pas u tërhoqe mbas.' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Pashë xhenetin dhe desha të marrja një kalavesh rrushi. Sikur ta kisha marrë, do hanit të gjithë prej tij dhe nuk do mbaronte për sa të ekzistojë kjo botë. Më pas pashë zjarrin e xhehenemit. Nuk kisha parë ndonjëherë pamje më të frikshme dhe vura re se shumica e banorëve të tij ishin gratë'. 170

Një grup bidatçinjsh të quajtur mutezili, mendojnë se xheneti dhe xhehenemi nuk janë krijuar akoma por do të krijohen në Ditën e Gjykimit. Argumenti i tyre është se nëse do ishin krijuar, ata do rrinin të pa shfrytëzuar, përderisa Dita e Gjykimit nuk është bërë akoma, kështu që nuk ka kuptim dhe as vlerë që ata të ekzistojnë.

Dije vëllai im musliman, se këto mendime janë të kota. E themi këtë duke u bazuar në shumë e shumë faktorë që i hedhin poshtë këto ide të nxjerra prej njerëzve të prishur.

E para: Këtë mendim e kundërshtojnë ajetet kuranore dhe hadithet e sakta, të cilat pohojnë ekzistencën e tyre para se të bëhet Dita e Gjykimit.

E dyta: Ekzistenca e xhenetit i nxit besimtarët dhe i bën me mall për të hyrë në të. Po kështu është dhe ekzistenca e zjarrit, i cili është kërcënim për ata që kundërshtojnë Allahun dhe i bën ata të ruhen nga kjo gjë.

E treta: Janë shumë argumente që pohojnë shfrytëzimin e xhenetit nga besimtarët dhe të xhehenemit nga jobesimtarët.¹⁷¹

Cili është xheneti prej të cilit u largua Ademi (Paqja e Allahut qoftë mbi të!):

Rreth kësaj pyetjeje dijetarët janë ndarë në tre grupe:

Grupi i parë mendon se është xheneti i huldit, ku do të hyjnë besimtarët në Ditën e Gjykimit.

Grupi i dytë mendon se është një xhenet që ndodhej në një vend të lartë në tokë. Ndërsa grupi i

tretë heshtin dhe nuk thonë asgjë në lidhje me këtë temë, sepse argumentet nuk janë shumë të qarta.

Dijetari i njohur Ibën Kajim el Xheuzije pasi përmend këto mendime dhe argumentet e secilit grup, nuk e thotë mendimin e tij. Pas studimit të poezisë së tij themi se mendimi i tij është me grupin e parë të dijetarëve.

---

161. Suretu Tur, nr. 21.

162. Transmeton Buhariu, nr. 5811 dhe Muslimi, nr. 216.

163. Transmeton Muslimi, nr. 196.

164. Transmeton Muslimi, nr. 197.

165. Transmeton Buhariu, nr. 2304 dhe Muslimi, nr. 199.

166. Transmeton Muslimi, nr. 183.

167. Suretu Teube, nr. 100.

168. Suretu Ali Imran, 133.

169. Suretul Fet'h, nr. 6.

170. Transmeton Buhariu nr. 1052 dhe Muslimi nr. 907.

171. Sh.P.Për më shumë kthehu edhe një herë te tema e dënimit dhe shpërblimit në varre.

Pra, xheneti dhe xhehenemi do të ekzistojnë përgjithmonë dhe nuk do zhduken kurrë. Besimtarët do të jetojnë përjetësisht në kënaqësi, ndërsa jobesimtarët do të dënohen me zjarr deri në pafundësi. Kurani fisnik përmban shumë ajete që flasin për përjetësinë e xhenetit dhe banorët e tij.

Allahu i Madhëruar thotë:

"Përgëzoi ata që besuan dhe bënë vepra të mira se ata do të jenë në xhenete nën të cilët rrjedhin lumenj.

Gjithmonë kur t'i jepet ndonjë prej frutave të tij do të thonë: 'Ky është i njëjti ushqim që kemi ngrënë dhe më parë'. Kjo për shkak se atyre u sillet ushqim i ngjashëm (vetëm në formë dhe jo në shije). Ata do të kenë bashkëshorte të pastra dhe aty do jetojnë përgjithmonë."¹⁷²

Dhe thotë:"Nuk ka dyshim se për ata që besuan dhe bënë vepra të mira, vendbanime kanë xhenetet e firdausit. Aty do të jetojnë përgjithmonë dhe kurrë nuk do kërkojnë të largohen prej tyre."¹⁷³

Dhe thotë:"Ndërsa ata që besuan dhe bënë vepra të mira janë njerëzit më të mirë. Shpërblim për ta nga Zoti i tyre janë vendet në xhenete nëpër të cilët burojnë lumenj dhe aty do qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur ndaj tyre dhe ata janë të kënaqur ndaj Tij. Ky shpërblim është për atë që i është frikësuar Zotit të tij."¹⁷⁴

Në anën tjetër janë ajetet që flasin për zjarrin dhe përjetësinë e tij. Allahu i Madhëruar thotë: "Ndërsa ata që mohuan dhe përgënjeshtroan argumentet tona, ata do të jenë banorë të zjarrit dhe në të do qëndrojnë përgjithmonë."

"Duan të dalin nga zjarri, por nuk munden. Ata i pret një dënim i përjetshëm."

"Ata kurrsesi nuk do të dalin nga zjarri."

"Allahu i ka mallkuar jobesimtarët dhe për ta ka përgatitur zjarr të ndezur fort. Aty do qëndrojnë përgjithmonë dhe nuk do kenë ndonjë mbrojtës apo ndihmës."¹⁷⁵

"Nuk ka dyshim se ata që nuk besuan nga ithtarët e librit dhe nga idhujtarët, do hyjnë në zjarrin e xhehenemit dhe në të do qëndrojnë përgjithmonë. Ata janë njerëzit më të këqij."¹⁷⁶

Ekzistenca e xhenetit dhe xhehenemit si dhe qëndrimi i përjetshëm i njerëzve në to, nuk bie ndesh me cilësinë e Allahut i Cili është i Fundit dhe pas Tij nuk ekziston asgjë. Kjo, sepse ekzistenca e Allahut është cilësi që nuk ndahet prej Qenies së Tij. Ndërsa ekzistenca e xhenetit dhe xhehenemit ndodh vetëm se Allahu u jep një mundësi të tillë dhe nëse Ai nuk do ua mundësonte, atëherë ato do të zhdukeshin.

E nënta: Besimi se besimtarët do e shohin Allahun Ditën e Gjykimit gjë që konsiderohet si mirësia më e madhe në xhenet. Shumë ajete kuranore, hadithe dhe ixhma (mendimi i përbashkët i dijetarëve), pohojnë shikimin e Allahut në Ditën e Gjykimit.

Allahu i Madhëruar ka thënë për besimtarët në librin e Tij: "Atë ditë do të ketë fytyra të ndritshme që e shikojnë Zotin e tyre."¹⁷⁷

Ndërsa për jobesimtarët ka thënë: "Atë ditë do të ndalohen që ta shikojnë Zotin e tyre."¹⁷⁸

Imam Shafiu për këtë ajet ka thënë: "Duke qenë se këta njerëz do të ndalohen që të shohin Allahun, për shkak të veprave të tyre të këqia, atëherë ky është argument se besimtarët, me të cilët Allahu është i kënaqur, do ta shikojnë Atë."

Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër thotë: "Atyre që bënë vepra të mira u takon xheneti dhe akoma më tepër."¹⁷⁹

E tepërta në këtë ajet është shikimi i Allahut. Këtë shpjegim e ka dhënë vetë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) në hadithin që transmeton Suhejbi: "Kur banorët e xhenetit do të hyjnë në xhenet, Allahu i Madhëruar do iu thotë: 'A dëshironi t'iu shtoj ndonjë gjë?' Ata thonë: 'A nuk i zbardhe fytyrat tona?! A nuk na fute në xhenet dhe na shpëtove prej zjarrit të xhehenemit?!' Atëherë Allahu e largon mbulesën e Tij dhe shikimi në Allahun bëhet për ta më i dashur se çdo gjë tjetër.'

Pastaj Profeti ((Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) lexoi ajetin:"**Atyre që bënë vepra të mira u takon xheneti dhe akoma me tepër.**"¹⁸⁰

Ibën Kajimi në një nga librat e tij ka përmendur të gjitha argumentet kuranore dhe hadithet e transmetuara nga njëzet e shtatë sahabë që pohojnë për shikimin e Allahut në botën tjetër. Dhe në fund përmend fjalët e sahabëve, tabi'inëve dhe ehli sunetit, të cilët kanë mendim të përbashkët për këtë çështje.

Dobia e gjashtë: Besimi në paracaktimin (kaderin) e Allahut qoftë i mire apo i keq. Ka shume ajete dhe hadithe që pohojnë kaderin e Allahut.

Allahu i Madhëruar thotë në librin e Tij:"**Ne çdo gjë e kemi krijuar me paracaktim (kader).**"¹⁸¹

---

172. Suretu Bekare, nr. 25.

173. Suretu Kehf, nr. 107-108.

174. Suretu Bejine, ajetet, nr. 7-8.

175. Suretu Ahzab, 64-65.

176. Suretu Bejine, 6.

177. Suretu Kijame, 22-23.

178. Suretu Mutaфин, 15.

179. Suretu Junus, 26.

"Thuaj: "Neve nuk na godet asgjë tjetër përveç asaj që na është caktuar nga Allahu."182

Gjithashtu, ka dhe shumë hadithe që e pohojnë këtë gjë, madje Buhariu dhe Muslimi kanë shkruar kapituj të veçantë për kaderin.

Transmetohet nga Ebu Hurejra se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Besimtari i fuqishëm është më i dobishëm dhe më i dashur te Allahu se besimtari i pafuqishëm. Ruaji gjërat që të bëjnë dobi dhe kërko ndihmë nga Allahu e mos u zbraps. Nëse të godet ndonjë e keqe mos thuaj: 'Ah, sikur ta kisha bërë kështu apo ashtu', por thuaj: 'Ky ishte kaderi i Allahut dhe Ai bën çfarë të dojë'. Mos e thuaj sepse shprehja "ah, sikur", i hap rrugë shejtanit".183

Gjithashtu, transmetohet nga Tausi se ka thënë se është takuar me disa prej shokëve të Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe të gjithë thoshin: "Çdo gjë ndodh me paracaktimin e Allahut." Po ashtu, kam dëgjuar Abdullah bin Omerin të thotë: "I dërguari i Allahut (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë se "çdo gjë ndodh me paracaktimin e Allahut, madje dhe dobësia e shkathtësia".184

Imam Neueuiu në komentin e këtij hadithi ka thënë: "Kuptimi i këtij hadithi është që të dobëtit i është paracaktuar diçka e tillë dhe po kështu edhe të shkathtëtit".185

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Secilit nga ju i është caktuar vendi për në xhenet ose për në xhehenem". Sahabët thanë: 'O i dërguar i Allahut! Nëse është kështu atëherë pse të punojmë?!' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Punoni sepse çdo njeriu do i lehtësohet rruga për vendin ku do të shkojë'. Pastaj lexoi fjalën e Allahut që thotë: "E sa i përket atij që jep, ruhet dhe vërtetohet bindshëm më të mirën, Ne do e përgatisim atë për më të lehtën." 186

Ky hadith është argument se veprat e mira të çdo personi janë të paracaktuara nga Allahu. Këto punë janë shkak për lumturinë e robit dhe ky shkak gjithashtu është i paracaktuar. E njëjta gjë ndodh dhe me veprat e këqija të cilat janë shkak për fatkeqësitë e robit. Pra Allahu i Madhëruar është Ai që paracakton shkaqet dhe veprat.

Transmetohet se Abdullah bin Mesudi ka thënë: "Një ditë kisha hipur në një kafshë me Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) dhe më tha: "O djalosh! Unë do të mësoj disa fjalë: Ruaju nga gjërat që ka ndaluar Allahu që Ai të ruajë ty. Ruaje Allahun (në mendjen tënde duke e përmendur shpesh), sepse do e kesh gjithmonë pranë. Nëse kërkon diçka, kërkoje nga Allahu dhe nëse kërkon ndihmë, kërko vetëm prej Tij. Dije, se sikur të gjithë njerëzit të bashkohen për të të bërë ndonjë të mirë, ata nuk do munden vetëm nëse Allahu e ka paracaktuar atë të mirë për ty. Dhe nëse bashkohen për të të bërë ndonjë të keqe, ata nuk do munden, vetëm nëse Allahu e ka paracaktuar atë të keqe për ty. Janë ngritur penat (nuk shkruajnë më) dhe janë tharë fletët (pra çdo gjë është vendosur dhe nuk ndryshon)". 187

Besimi në kaderin e Allahut ndahet në katër shkallë:

E para: Dituria e Allahut e cila përfshin çdo gjë që do të ndodhë.

---

180. Transmeton Muslimi, nr. 297.

Sqarim: Nëse dikush pyet se përse nuk iu dha kjo mundësi Musait (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) kur kërkoi të shikonte Allahun, ashtu siç ka thënë Allahu në Librin e Tij: "E kur Musai erdhi në kohën që i caktuam dhe i foli Zoti i tij, ai tha: 'O Zoti im! Më jep mundësinë që të të shikoj.' Ai (Allahu) i tha: 'Ti nuk ke mundësi që të më shohësh, por shiko kodrën dhe nëse ajo është e fortë e qëndron në vendin e saj, atëherë do të më shohësh. Kur kodrës iu shfaq një pjesë e Dritës së Allahut, ajo u thërrmua, ndërsa Musait i ra të fikët. Kur u përmend tha: 'E lartë është Madhëria Jote! Unë pendohem te Ti dhe jam i pari i besimtarëve.'" Suretu Araf, 143.

Themi se Musai (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) kërkoi nga Allahu diçka që nuk është e pamundur të ndodhë, por Allahu dëshiroi që ta shohin vetëm ne Ditën e Gjykimit, gjë që siç e thamë edhe më lart, do të jetë mirësia më e madhe (për besimtarët) ne xhenet.

Fjala e Allahut të Madhëruar që i drejtoi Musait: "Ti nuk ke mundësi të më shohësh", do të thotë që njerëzit nuk mund ta shohin Atë në këtë botë. Në botën tjetër do u jepet një mundësi e tillë, ashtu si thotë dhe Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!): "Dijeni se askush nuk do e shikojë Zotin e tij, derisa të nderrojë jetë". {Transmeton Muslimi me nr: 2931}.

181. Suretul Kamer ajeti nr: 49

182. Suretu Teube ajeti nr: 51

183. Transmeton Muslimi me nr: 2664

184. Transmeton Muslimi me nr: 2655

185. Shiko vell. 6 fq. 205

186. Transmeton Buhariu, nr. 4945 dhe Muslimi, nr. 2647.

187. Transmeton Tirmidhiu, nr. 2516. Hadithi është i saktë.

Pikërisht për këtë arsye themi se çdo gjë që ndodhë, Allahu e ka ditur atë që më parë.

E dyta: Shkrimi në librin "Leuhi Mahfudh" i gjithçkaje që do të ndodhë që pesëdhjetë mijë vjet para se Allahu të krijonte qiejt dhe tokën.

Argument për këtë është hadithi i Profetit ((Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë: **"Allahu i Madhëruar ka shkruar gjithë paracaktimet e krijesave që pesëdhjetë mijë vjet para se të krijonte qiejt dhe tokën, ndërsa Arshi i Tij qëndronte mbi ujë"**.¹⁸⁸

E treta: Vullneti dhe dëshira e Allahut që do të thotë se çdo gjë që ekziston është me Dëshirën e Allahut dhe në Pushtetin e Tij nuk ndodh gjë vetëm se me Vullnetin e Tij. Prandaj çfarë dëshiron Allahu realizohet dhe çfarë nuk dëshiron, nuk realizohet.

Allahu i Madhëruar thotë: "Kur Ai dëshiron të bëjë diçka, mjafton t'i thotë: 'Bëhu!', dhe ajo menjëherë bëhet."¹⁸⁹

"Po ju nuk mundeni (të bëni asgjë) vetëm nëse dëshiron Allahu, Zoti i botëve."¹⁹⁰

E katërta: Të krijuarit e çdo gjëje me dëshirën e Allahut e cila është në përputhje të plotë me Dijen e Tij të hershme dhe me regjistrimin e tyre në librin "Leuhi Mahfudh". Pra, gjithçka që ekziston qoftë vepër apo trup, është krijesë e Allahut. Allahu i Madhëruar në Librin e Tij ka thënë: "Allahu është Ai që ka krijuar gjithçka."¹⁹¹ "E Allahu u krijoi juve dhe atë që punoni."¹⁹²

Besimi në kaderin e Allahut është i fshehtë dhe atë nuk e di askush tjetër përveç Allahut. Njerëzit mund të kuptojnë se diçka që ndodh vjen nga kaderi në dy mënyra:

1. Nëse ndodh diçka, njerëzit do të kuptojnë se ky ishte paracaktimi i Allahut dhe sikur Ai të mos e kishte paracaktuar, kjo gjë nuk do të ndodhte. Çfarë dëshiron Allahu realizohet dhe çfarë nuk dëshiron nuk realizohet.

2. Me anë të lajmeve që kanë ardhur nga Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për gjërat që do të ndodhin në të ardhmen, p.sh.: shfaqja e dexhalit si dhe jexhuxhëve e maxhuxhëve, zbritja e Isait (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) nga qielli e të tjera gjëra të cilat do të ndodhin në kohët e fundit të ekzistencës së kësaj bote.

Këto patjetër që do të ndodhin dhe realizimi i tyre nuk bëhet ndryshe, vetëm se me paracaktimin e Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, në këtë grup përfshihen dhe lajmet e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) për gjërat që do ndodhnin në kohën që ai jetoi.

Argument për këtë është hadithi i Bekrates (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) që thotë: “E kam dëgjuar të dërguarin e Allahut (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) kur po mbante fjalim, ndërkohë që Hasanin (nipin e tij) e kishte në krah, duke thënë: “Biri im që shikoni, është zotëri dhe ndoshta Allahu do ta bëjë shkak për të pajtuar dy grupe muslimanësh.”¹⁹³

Lajmi që dha Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) u bë realitet në vitin 41 të hixhrit. Në atë kohë, muslimanët u bashkuan me njëri-tjetrin dhe ai vit u quajt "**Viti i bashkimit**". Sahabët kuptuan nga ky hadith se Hasani nuk do të vdiste i vogël, por do të jetonte deri sa të vinte dita për të cilën kishte njoftuar Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!).

Kjo ishte një nga gjërat që kishte paracaktuar Allahu dhe sahabët e dinin atë para se të ndodhte. Allahu i Madhëruar ka krijuar dhe ka paracaktuar gjithçka, ashtu siç thotë në Librin e Tij: "Allahu është Ai që ka krijuar gjithçka."¹⁹⁴ dhe "**Ai krijoi çdo gjë dhe e përsosi në mënyrë të qartë e të matur.**"¹⁹⁵

Çdo gjë që ekziston e mirë apo e keqe ndodh me paracaktimin e Allahut.

Aliu (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) ka transmetuar se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë në një prej lutjeve të tij: "**Gjithë të mirat janë në Dorën Tënde (Allahut), ndërsa e keqja nuk është nga Ty.**"¹⁹⁶

Ky hadith nuk ka për qëllim të mohojë se e mira dhe e keqja vijnë nga Allahu, por do të thotë se Allahu nuk e krijon një të keqe pa patur në të urtësi dhe qëllime.¹⁹⁷

Prandaj nuk duhet të themi se e keqja është nga Allahu, por duhet ta përgjithësojmë atë duke përmendur ajetet që flasin për krijimin e gjithçkaje p.sh.: "**Allahu ka krijuar çdo send.**" "**Ne krijuam çdo gjë me paracaktim.**" etj.

Nga kjo që përmenda dua të them se njeriu duhet të tregohet i moralshëm kur flet për Allahun ashtu siç bënë xhinët të cilët thanë:"Dhe ne nuk e dimë nëse për banorët e tokës është duke u përgatitur ndonjë gjë e keqe, apo Zoti i tyre dëshiron që t'i udhëzojë."¹⁹⁸

Pra kur përmendën të keqen që mund të kaplonte njerëzit, e fshehën emrin e Allahut nga morali dhe respekti që kishin për Të. Ndërsa kur përmendën udhëzimin, e shfaqën emrin e Tij.

---

188. Transmeton Muslimi, nr. 2653 nga Abdullah bin Amër.

189. Suretu Jasin, 82.

190. Suretu Tekuir, 29.

191. Suretu Zumer, 62.

192. Suretu Safat, 96.

193. Transmeton Buhariu, 3746.

194. Suretu Zumer, 62.

195. Suretu Furkan, 2.

196. Transmeton Muslimi, nr. 771.

197. Sh.P. Për ta sqaruar më shumë këtë pikë, po sjellim disa shembuj: 1. Krijimi i shejtanit. Ai në vetveten e

tij është i keq, por Allahu që është i pajisur me urtësi e ka ditur më së miri qëllimin e krijimit të shejtanit. Krijimi i tij nuk është plotësisht i keq, sepse sikur ai të mos ekzistonte, nuk do dalloheshin besimtarët nga jobesimtarët dhe nuk do kishte kuptim zbritja e librave nga Allahu për t'i udhëzuar njerëzit etj. 2. Allahu i Madhëruar në librin e tij thotë:"Për shkak të veprave që bëjnë njerëzit janë shfaqur në tokë e në det katastrofa. U shfaqën që ata ta përfetojnë të keqen që bënë dhe të terhiqen nga këto vepra."

Dihet që katastrofat janë gjë shumë e keqe, por duke ditur urtësinë që qëndron në zbritjen e tyre, nuk mund

ti konsiderojmë ato si plotësisht të këqia, sepse për shkak të tyre njerëzit venë mend dhe i lënë veprat e shëmtuara.¹⁹⁸ Suretu Xhin, 10.

Ndryshimi ndërmjet "irades keunije"¹⁹⁹ dhe "irades sherije"²⁰⁰

Ndryshimi ndërmjet "irades keunije" dhe "irades sherije" është se e para ndodh patjetër, si në gjërat e mira ashtu dhe në ato të këqija. Pra çdo gjë që e ka paracaktuar Allahu dhe e ka shkruar në libër (Leuhi mahfudh) do të ndodhë patjetër. Për këtë Allahu i Madhëruar ka thënë: **"Nuk ndodh asnjë fatkeqësi në tokë apo në trupin tuaj dhe të mos jetë e shënuar në Libër para se të ndodhë. Kjo për Allahun është shumë e lehtë."**²⁰¹

Ndërsa e dyta nuk është kusht që të ndodhë patjetër. Gjithashtu, ajo është e veçantë vetëm për gjërat që pëlqen Allahu, p.sh.: namazin. Në këtë rast Allahu e pëlqen që të ndodhë diçka e tillë, por disa prej njerëzve e falin dhe disa nuk e falin. Pra vullneti i Allahut në "iraden sherije" nuk plotësohet gjithmonë.

Nuk lejohet që njeriu të lërë obligimet dhe të bëjë gjëra të ndaluara duke u justifikuar se ky është kaderi i Allahut. Ai që bën një vepër të keqe e cila gjykohet me dënim në legjislacionin islam (ligjin islam, shariat), dhe më pas kërkon ndjesë duke thënë se atë vepër e ka bërë sipas caktimit të Allahut, ai merr dënimin që meriton dhe i thuhet: Edhe dënimi që po të japim është sipas caktimit të Allahut.

Është transmetuar nga Ebu Hurejra se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Njëherë Ademi dhe Musai dialoguan së bashku. Musai (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) i tha: 'Ti je Ademi të cilin e nxorri nga xheneti mëkati i tij.' Ademi tha: 'Ndërsa ti je Musai të cilin e dalloi Allahu duke i**

---

folur atij dhe e zgjodhi si profet, pastaj vjen e më qorton për një fatkeqësi që ka qenë e paracaktuar që para se të krijohesha?! Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Argumenti i Ademit ishte me i fortë se ai i Musait'.²⁰²

Dijetari i njohur Ibën Kajim el Xheuzije e ka sqaruar këtë hadith në mënyrë të përsosur në librin e tij "Shifaul Alil". Ai përmend fjalën e dijetarit të madh islam Ibën Tejmijes i cili ka thënë: "Musai ka më shumë njohuri për emrat dhe cilësitë e Allahut, prandaj nuk mund të qortonte Ademin për një mëkat prej të cilit ai ishte penduar dhe Allahu e kishte falur. Ndërsa Ademi e njihte kush ishte Zoti i tij, prandaj kurrë nuk do të justifikohet me kaderin në bërjen e këtij mëkati. Pra Musai e qortoi atë për fatkeqësinë që u ndodhi pasardhësve të tij, sepse dolën nga xheneti. Gjithashtu dhe Ademi u justifikua me kaderin për fatkeqësinë dhe jo për mëkatin. Prandaj themi që lejohet të justifikohesh për fatkeqësinë që mund të të ndodhë dhe jo për mëkatet që bën."

Në çështjen e kaderit kanë humbur (devijuar) dy grupe: kaderitë dhe xhebritë.

Kaderitë mendojnë se njerëzit i krijojnë vetë punët që bëjnë dhe se Allahu nuk i ka paracaktuar ato. Kjo do të thotë se punët e njerëzve ndodhin brenda pushtetit të Allahut, por Ai nuk i ka paracaktuar. Gjithashtu, kuptojmë se përderisa njerëzit i krijojnë vetë punët që bëjnë, atëherë nuk kanë nevojë për Allahun dhe se Ai nuk ka krijuar çdo gjë.

Dije vëllai im musliman, që kjo është humbja më e madhe, sepse Allahu është Ai që ka krijuar njerëzit dhe veprat që ata bëjnë.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë:"Thuaj:'Allahu është Krijuesi i çdo sendi dhe

Ai është i vetmi Ngadhënjyes."203

"Allahu është Krijuesi i çdo sendi dhe Ai është Mbikëqyrës mbi gjithçka."204

"Allahu u krijoi juve dhe atë që punoni."205

Ndërsa xhebritë i heqin njeriut çdo të drejtë për të zgjedhur dhe e konsiderojnë atë të pavullnetshëm dhe pa dëshira. Ata i barazuan lëvizjet e lira me të detyruarat derisa thanë:"Ne lëvizim ashtu siç lëvizin pemët (nga era) dhe ne jemi të komanduar e nuk kemi asnjë të drejtë për të zgjedhur."

Duke u nisur nga kjo iu themi: Atëherë kush ishte qëllimi dhe dobia e dërgimit të profetëve dhe zbritjes së librave?!! Kjo gjë nuk është e drejtë, sepse të gjithë e dimë se njeriu posedon vullnet e dëshirë dhe është i lirë të veprojë si të dëshirojë. Nëse bën vepra të mira, ai do të shpërblehet dhe nëse bën vepra të këqia, ai do të dënohet dhe nënçmohet.

Ehli suneti dhe xhemati qëndrojnë ndërmjet atyre që i lejojnë njeriut çdo gjë dhe atyre që i ndalojnë çdo gjë. Ata nuk thonë se njeriu është i komanduar²⁰⁶ gjithmonë dhe as i lirë²⁰⁷ gjithmonë.

---

199. "el irade keunije" në gjuhën shqipe do të thotë: Dëshira dhe Vullneti i Allahut për të ekzistuar e mira dhe e keqja. Kjo gjë ndodh në gjërat që do Allahu dhe në gjërat që nuk i do. Pra, nëse Allahu ka caktuar një të mirë apo të keqe, ajo do të ndodhë patjetër dhe kurrë nuk mund të zmbreset.

200. "el irade sherije" do të thotë: Dëshira dhe Vullneti i Allahut që njerëzit t'i zbatojnë urdhrat dhe gjërat me të cilat Ai është i kënaqur. Kjo ndryshon nga e para, sepse kjo ndodh vetëm në gjërat që do Allahu dhe që është i kënaqur me to.

201. Sqarim: Tirmidhiu ka transmetuar se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë:

"Asgjë nuk e largon caktimin e Allahut përveç du'asë, dhe asgjë nuk mund ta shtojë jetën përveç vizitës së të afërmeve."

Ky hadith nuk është argument për ndryshimin e gjërave që ndodhen në Leuhi Mahfudh, por na jep të kuptojmë se Allahu ka paracaktuar du'anë dhe e ka bërë shkak për të larguar caktimin e Tij. Pra si fatkeqësia (që mund të të ndodhë) ashtu dhe du'aja (që bën për ta larguar këtë fatkeqësi), janë të paracaktuara nga

Allahu. Këto fjalë vlejné dhe për shembullin tjetër në hadith.

202. Transmeton Buhariu, nr. 3409 dhe Muslimi, nr. 2652.

203. Suretu Rad, 16.

204. Suretu Zumer, 62.

205. Suretu Safat, 96.

206. Sh.P. I komanduar, ka kuptimin se veprat që bën njeriu nuk ndodhin jashtë pushtetit, dëshirës, vullnetit dhe krijimit të Allahut.

207. Sh.P.I lirë ka kuptimin se njeriu posedon vullnet dhe dëshirë për të vepruar, si dhe për tu shpërblyer apo dënuar për veprat e tij.

Çdo udhëzim apo humbje ndodh me dëshirën dhe vullnetin e Allahut. Ai u ka sqaruar njerëzve rrugën e drejtë që duhet të ndjekin dhe rrugën e gabuar prej së cilës duhet të largohen. Gjithashtu, i ka pajisur me mendje në mënyrë që të dallojnë të mirën nga e keqja.

Ai që ndjek rrugën e shpëtimit, tek ajo do të përfundojë dhe kjo gjë ndodh me dëshirën e njeriut e cila ndjek dëshirën e Allahut. Ndërsa ai që ndjek rrugën e humbjes, tek ajo do të përfundojë dhe kjo gjë ndodh me dëshirën e njeriut e cila ndjek dëshirën e Allahut. E para është mirësi nga Allahu dhe e dyta është drejtësi e Tij.

Për këtë Allahu i Madhëruar në Librin e tij thotë: "A nuk i dhamë Ne atij dy sy? Edhe gjuhë e dy buzë? Dhe (më pas) i sqaruam të dyja rrugët (rrugën e drejtë dhe rrugën që të shpie në humbje)."208

"Ne ia treguam atij rrugën dhe ai do të jetë mirënjohës ose përbuzës."209

"Atë që udhëzon Allahu, ai vërtetë është udhëzuar dhe atë që e humb, ti nuk mund të gjej asnjë ndihmës për ta udhëzuar."210

Udhëzimi i Allahut është dy llojesh:

1. Udhëzimi që mund të bëjë çdokush.
2. Suksesi që i jep Allahu atij që do që ta udhëzojë.

Argument për llojin e parë është Fjala e Allahut: "**Me të vërtetë edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë.**"²¹¹ Kuptimi i këtij ajeti është se çdokush mund të thërrasë në rrugën e drejtë.

Argument për llojin e dytë është Fjala e Allahut: "**Është e vërtetë se ti nuk mund të udhëzosh atë që do, por Allahu është ai që udhëzon kë të dojë.**"²¹²

Ndërsa në një ajet tjetër Allahu bashkon të dy llojet e udhëzimit duke thënë: "**Allahu thërret për në xhenet dhe atë që do e udhëzon në rrugë të drejtë.**"²¹³

Pjesa e parë e këtij ajeti ku Allahu thërret të gjithë njerëzit, përmban llojin e parë të udhëzimit dhe pjesa e dytë e tij, përmban llojin e dytë.

Dobia e shtatë: Besimi i ehli sunetit përbëhet nga tre pika: Besimi me zemër, të shprehurit me gojë dhe punët me gjymtyrë.

Argument për këtë është Fjala e Allahut që thotë: "**Besimtarët e vërtetë janë vetëm ata që kur përmendet Allahu, u dridhen zemrat dhe kur u lexohen ajetet e Tij, u shtohet besimi dhe vetëm te Zoti i tyre mbështeten. Janë që e falin namazin dhe nga ajo që Ne u kemi dhënë, ata japin. Të tillët janë besimtarë të vërtetë dhe do të kenë vende të larta te Zoti i tyre. Gjithashtu Ai do t'i falë dhe do t'i furnizojë në mënyrë fisnike.**"²¹⁴

Ky ajet është argument se punët e zemrës dhe të gjymtyrëve përfshihen në iman (besim).

Transmetohet nga Ebu Hurejra se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Besimi është shtatëdhjetë e ca apo gjashtëdhjetë e ca shkallë. Shkalla më e lartë është fjala "La ilahe il Allah" dhe më e ulëta është largimi i një pengese nga rruga. Gjithashtu edhe turpi është një nga shkallët e besimit".²¹⁵

Ky hadith është argument se të shprehurit me gojë, besimi me zemër dhe punët e gjymtyrëve janë pjesë e pandarë e imanit.

---

208. Suretu Beled, 8-10.

209. Suretu Insan, 3.

210. Suretu Kehf, 17.

211. Suretu Shura, 52.

212. Suretu Kasas, 56.

213. Suretu Junus, 25.

214. Suretu Enfal, 2-4.

Ekzistojnë dy grupe (të devijuar) që punët e gjymtyrëve nuk i quajnë pjesë të imanit:

murxhitë ekstremistë dhe murxhitë fukaha (juristë).

Të parët thonë se çdo musliman e ka imanin të plotë dhe atë nuk e dëmton mëkati që bën. Ndërsa murxhitë fukaha nga banorët e Kufës thonë: "Punët nuk përfshihen në termin e imanit." Këta i kundërshtojnë murxhitë ekstremistë dhe thonë se mëkatet e dëmtojnë besimin, madje njeriu do të llogaritet dhe do të dënohet për mëkatet që bën.

Fjala e tyre se punët nuk përfshihen në termin e imanit nuk është e saktë, por është një derë që të çon te bidati i murxhive ekstremistë dhe filozofëve. Gjithashtu, ajo është një portë për përhapjen e mëkateve dhe gjërave të këqija në shoqëritë muslimane.

Imani shtohet me adhurime dhe pakësohet me mëkate.

Argumenti që tregon për shtimin e imanit është fjala e Allahut: "**Besimtarët e vërtetë janë vetëm ata që kur përmendet Allahu u dridhen zemrat dhe kur u lexohen ajetet e Tij u shtohet besimi dhe vetëm te Zoti i tyre mbështeten.**"²¹⁶

"Ai është që dhuroi qetësi në zemrat e besimtarëve në mënyrë që t'i u shtohet imani më shumë."²¹⁷

"Atyre njerëzit u thanë: 'Populli është mbledhur për t'iu sulmuar prandaj frikësohuni', por kjo vetëm se ua shtoi besimin edhe më shumë."²¹⁸

Argumenti që tregon për dobësimin e imanit është hadithi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë: “Ai që shikon diçka të keqe le ta ndryshojë atë me dorën e tij. Nëse nuk mundet le ta ndryshojë me gjuhën e tij. Nëse nuk mund ta bëjë as këtë, atëherë le ta ndryshojë me zemrën e tij, por ky është imani më i dobët”.²¹⁹

Ibën Haxher el Askalani thotë në librin e tij: “Lalekai ka transmetuar nga Buhariu me sened (zinxhir transmetuesish) të saktë se ka thënë: ‘Jam takuar me më shumë se një mijë dijetarë nga vende të ndryshme dhe nuk kam hasur në asnjë kundërshtim ndërmjet tyre se imani është: ‘Fjalë dhe punë, që shtohet ose pakësohet’.”

Ebi Hatimi dhe Lalekai transmetojnë shumë thënie nga sahabët dhe tabi'inët të cilët kane rënë dakord për këtë gjë.

Dobia e tetë: Në rastin e atij që bën gjynahe të mëdha, ehli suneti dhe xhemati janë ndërmjet murxhive dhe huarixhëve.

---

215. Transmeton Muslimi, nr. 58.

216. Suretu Enfa, 2.

217. Suretu Fet'h, 4.

218. Suretu Ali Imran, 173.

219. Transmeton Muslimi, nr. 78.

Murxhitë e quajnë besimtar me iman të plotë atë që bën një nga gjynahet e mëdha. Ata pretendojnë se imantin nuk e dëmtojnë mëkatet, ashtu siç nuk i bëjnë dobi punët e mira kufrit.

Ndërsa hauarixhët dhe mutezilitë e kaluan kufirin dhe e nxorën nga feja atë që bën mëkat të madh. Më pas hauarixhët thanë se ky person nuk është më musliman por mutezilitë thanë se ai është midis dy gjendjeve dhe në botën tjetër do të jetë përgjithmonë në zjarrin e xhehenemit.

Ehli suneti e konsiderojnë mëkatarin si besimtar por me iman të pakësuar. Pra nuk e konsiderojnë besimtar me iman të plotë siç thonë murxhitë dhe as nuk e nxjerrin nga feja, ashtu siç bëjnë hauarixhët dhe mutezilitë. Ata thonë, gjithashtu, se ai që bën mëkat është besimtar me atë iman që ka patur dhe mëkatar për atë që ka bërë. Murxhitë e humbën rrugën e drejtë, sepse morën nga Kurani dhe suneti vetëm tekstet që flasin për shpërblimin e besimtarëve dhe i lanë pas dore ato që kërcënojnë mëkatarët me zjarr.

Hauarixhët dhe mutezilitë humbën, sepse morën vetëm tekstet që flasin për dënimin e mëkatarëve me zjarr dhe i lanë pas dore ato që flasin për mëshirën dhe shpërblimin e Allahut. Allahu i Madhëruar e udhëzoi grupin e shpëtuar Ehli sunetin dhe xhematin në të vërtetën. Ata nuk e konsideruan mëkatarin me besim të plotë, por as pa besim dhe thanë: "Çështja e tij i takon Allahut. Nëse Allahu dëshiron ia fal mëkatet dhe nëse nuk dëshiron, e dënon atë me zjarr. Nëse e dënon nuk do e lërë aty përgjithmonë ashtu si lë jobesimtarët, por do ta nxjerrë prej zjarrit dhe do ta fusë në xhenet."

Te një person mund të bashkohet besimi dhe mëkati, si dhe dashuria e armiqësia. Atë duhet ta duam për besimin që ka dhe ta urrejmë për mëkatin që bën.

Dobia e nëntë: Islami, imani (besimi) dhe ihsani (mirësia) kanë gradë të ndryshme. Grada më e lartë është ihsani, pastaj imani dhe më pas vjen islami. Çdo njeri që posedon ihsan është besimtar dhe musliman.

Jo çdo besimtar është musliman dhe jo çdo besimtar posedon ihsan. Gjithashtu, jo çdo musliman është besimtar që posedon ihsan. Për këtë Allahu i Madhëruar thotë në librin e Tij: "**Arabët (që jetojnë nëpër shkretëtira) thanë: 'Ne kemi besuar.' Thuaju: 'Ju akoma nuk keni besuar' por thoni: 'Ne jemi bërë musliman, sepse besimi nuk po hyn akoma në zemrat tuaja.'**"²²⁰

Duke u nisur nga kjo që thamë, ehli suneti e ka lejuar që nëse pyetet ndokush "A je besimtar?" të thotë: "Po inshallah", ose: "Shpresoj të jem inshallah".

Dobia e dhjetë: Fjala e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) kur sqaron kuptimin e ihsanit: "**Ta adhurosh Allahun sikur ti po e sheh Atë, sepse dhe pse nuk e sheh, Ai me të vërtetë të shikon ty.**" do të thotë që ta adhurosh Allahun sikur po qëndron para Tij dhe po e shikon Atë. Nëse njeriu e praktikon këtë gjë, adhurimi i tij do të jetë i plotë. Ndërsa ai që nuk e ndien diçka të tillë, le të mendojë se Allahu i Madhëruar po e shikon atë dhe kurrë nuk mund t'i fshihet. Të ruhet nga të ndaluarat dhe të mundohet të zbatojë obligimet, sepse shikimi i Allahut qëndron gjithmonë mbi të.

İbën Rexhebi në librin e tij ka thënë: "Hadithi në të cilin Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) sqaron domethënien e ihsanit, ka kuptimin që njeriu duhet ta adhurojë Allahun duke qenë në këtë gjendje (duke menduar se Allahu është afër tij dhe po e shikon Atë), sepse kjo gjë i shton frikë-respektin dhe madhërimin ndaj Tij. Janë transmetuar shumë hadithe të sakta të cilat e bëjnë të pëlqyeshme që njeriu të mendojë gjatë adhurimit se Allahu është afër tij.

Kush nënkupton nga kjo që thamë se Allahu është i ngjashëm apo i shkrirë me krijesat, le ta dijë se kjo është nga injoranca ose keqkuptimi i tij, sepse Allahu është larg këtyre të metave. I lartë është Ai të Cilit nuk i përngjan askush. Ai është Dëgjuesi, Shikuesi.

Pjesa e pestë e hadithit dhe dobitë e nxjerra prej tij

Njeriu i huaj tha: "Më trego kur do të ndodhë Dita e gjykimit?" Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) iu përgjigj: "I pyeturi nuk posedon njohuri më shumë nga ai që pyet". Tha: "Atëherë më trego për shenjat që lajmërojnë afrimin e saj?" Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: "Do të ndodhë atëherë kur robëresha të lindë zotërinë e saj dhe kur të shikosh barinjtë e varfër, të zbathur e të leckosur që bëjnë ndërtesa të larta". Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) tha: "Më pas ky njeri u largua dhe pas një kohe të gjatë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) më tha: 'A e di kush ishte ai që pyeste, o Umer?' Thashë: 'Allahu dhe i Dërguari i Tij e njohin më mirë'. Atëherë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Ai ishte Xhibrili. Erdhi t'ju mësojë fenë tuaj'".

Nga kjo pjesë e hadithit nxjerrim këto dobi:

Dobia e parë: Ditën se kur do të ndodhë Dita e Gjykimit nuk e di askush tjetër përveç Allahut.

Allahu i Madhëruar në Librin e Tij thotë: "S'ka dyshim se vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kiameti. Ai e di kur e lëshon shiun dhe Ai di se çka në mitra. Askush nuk e di përveç Tij se çfarë mund t'i ndodhë nesër dhe se kur do të vdesë. Allahu është më i Dijshmi, më i Njohuri."221

Gjithashtu thotë: "Çelësat e fshehtësisë janë vetëm tek Ai dhe atë (fshehtësinë) nuk e di askush përveç Tij."222

Një nga këta çelësa është edhe Dita e Gjykimit.

Argument për këtë është hadithi i Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) që thotë: "Çelësat e fshehtësisë janë pesë..." dhe më pas lexoi ajetin e sures Lukman: "S'ka dyshim se vetëm Allahu...."223

---

220. Suretu Huxhurat, 14.

Dhe në një ajet tjetër Allahu i Madhëruar thotë: "Të pyesin ty (Muhamed) për Kiametin se kur do të ndodhë. Thuaj: Atë e di vetëm Zoti im dhe momentin e tij askush nuk mund ta zbulojë përveç Tij. Çështja e Kiametit është preokupim i rëndë në qiej dhe në tokë e ai nuk u vjen ndryshe vetëm se befas. Të pyesin, sikur ti di për të. Thuaj: 'Për të di vetëm Allahu, por shumica e njerëzve nuk e dinë (pse është e fshehtë).' "224

Është transmetuar në hadithet e Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) se Kiameti do të ndodhë ditën e xhuma. Në çfarë viti, muaji apo në cilën të xhuma të muajit, nuk e di askush tjetër përveç Allahut.

Është transmetuar se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: "Dita më e mirë në të cilën lind dielli është dita e xhuma. Në këtë ditë u krijua Ademi, në këtë ditë hyri në xhenet e në këtë ditë doli prej tij dhe Kiameti nuk do të ndodhë vetëm se në këtë ditë".225

Ebu Daudi dhe Nesaiu e transmetojnë këtë hadith me disa shtesa dhe thonë: "Dita më e mirë në të cilën lind dielli është dita e xhuma. Në këtë ditë u krijua Ademi, në këtë ditë zbriti (nga xheneti, në tokë), në këtë ditë ka ndërruar jetë dhe në këtë ditë do të bëhet Kiameti. Nuk ka asnjë kafshë që të mos frikësohet në ditën e xhuma, që nga koha kur hyn mëngjesi e deri në lindjen e diellit, nga frika se mos ndodh Kiameti, me përjashtim të njerëzve dhe xhinëve, që janë të vetmit që nuk frikësohen".226

Nga ky hadith kuptojmë se Kiameti do të ndodhë në mëngjesin e ditës së xhuma, akoma pa lindur dielli.

Dobia e dytë: Fjala "**Kiamet**" ka raste që vjen me kuptimin e vdekjes kur t'i fryhet surit ashtu siç ka lajmëruar Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!): "Nuk do të behet Kiameti vetëm se ndaj njerëzve më të këqij".²²⁷ Çdo njeri që vdes, për të është bërë kiameti, sepse është transferuar nga vendi i punës në vendin e shpërblimit.

Ka raste të tjera ku fjala "**Kiamet**" vjen me kuptimin e ringjalljes, ashtu siç thotë dhe Allahu i Madhëruar në librin e Tij: "**Ata i nënshtrohen zjarrit mëngjes e mbrëmje dhe në ditën e Kiametit u thuhet (engjëjve): 'Ithtarët e Faraonit futini në dënimin më të rëndë.'**"²²⁸

Dobia e tretë: Pjesa e hadithit: "I pyeturi nuk posedon njohuri më shumë se ai që pyet", do të thotë se krijesat nuk e dinë se kur do të ndodhë Kiameti dhe çdo njeri që pyet apo pyetet, kurrsesi nuk e di të fshehtë e saj.

Ibën Rexhebi ka thënë: "Ky hadith do të thotë se dija e krijesave për sa i përket Ditës së Gjykimit, është e njëjtë. Allahu e ka fshehur atë dhe askush nuk e di përveç Tij."

---

221. Suretu Lukman, 34.

222. Suretu Enam, 59.

223. Transmeton Buhariu, nr. 4778 nga Abdullah ibën Omeri.

Dobia e katërt: Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) është pyetur shumë herë se kur do të ndodhë Kiameti dhe ai përgjigjej duke treguar disa nga shenjat që lajmërojnë afrimin e tij ose e udhëzonte pyetësin në gjëra më të dobishme se pyetja e tij.

Argument për rastin e parë është hadithi që transmeton Ebu Hurejra që thotë: "Një Arab nga shkretëtira e pyeti të Dërguarin e Allahut (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!): 'Kur do të ndodhë Kiameti?' Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Kur të humbasë amaneti, atëherë prite Kiametin'".²²⁹

---

224. Sutetu Araf, 187.

225. Transmeton Muslimi, nr.854.

226. Transmeton Ebu Daudi, nr. 1046 dhe Nesaiu me nr. 1430. Hadithi është i saktë.

227. Transmeton Muslimi, nr. 2949.

Argument për rastin e dytë është hadithi që transmeton Enesi që thotë: "Një burrë e pyeti Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!): 'Kur do të ndodhë Kiameti?' Profeti ((Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) iu përgjigj: 'Çfarë ke përgatitur për të?' Ai tha: 'Asgjë tjetër përveç dashurisë time për Allahun dhe të dërguarin e Tij'. Atëherë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i tha: 'Ti do të jesh me ata që do'".²³⁰

Dobia e pestë: Te pjesa e hadithit: "Atëherë më trego për shenjat që lajmërojnë afrimin e saj?" nxjerrim se këto shenja ndahen në dy grupe:.

Në grupin e parë bëjnë pjesë ato shenja që janë shumë afër Kiametit, p.sh.: lindja e diellit nga perëndimi, dalja e dexhalit, dalja e jexhuxhëve dhe maxhuxhëve, zbritja e Isait (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) nga qielli etj.

Në grupin e dytë bëjnë pjesë ato shenja që do të ndodhin para shenjave që përmendëm, p.sh.: këto dy shenja që përmenden në hadith.

Kuptimin i tekstit: "**Atëherë kur robëresha të lindë zotërinë e saj.**" Disa dijetarë e kanë komentuar me shtimin e robërshave të luftës, të cilat lindin fëmijë nga zotërinjtë e tyre. Ato më pas bëhen nëna të fëmijëve të tyre dhe këta fëmijë bëhen sikur të ishin zotërinjtë e tyre. Kjo, sepse ata fitojnë lirinë ndërsa nënat e tyre mbeten robëresha.

Disa të tjerë e kanë komentuar me ndryshimin e njerëzve aq sa fëmijët nuk i respektojnë më prindërit, por i shtypin dhe i poshtërojnë ata, duke u sjellë sikur të ishin zotërinjtë e prindërve të tyre. Me këtë mendim është edhe Ibën Haxher el Askalani.²³¹

Kuptimi e tekstit: "**Kur të shikosh barinjtë e varfër, të zbathur e të lekosur që bëjnë ndërtesa të larta**", është se të varfrit (ata që nuk kanë të ardhura) dhe ata që ruajnë bagëtitë do të ndryshojnë (do të pasurohen). Ata do shpërngulen nga shkretëtirat për në qytete, madje do ndërtojnë dhe pallate të larta.

Këto dy shenja që përmendëm, janë realizuar.

Dobia e gjashtë: Te pjesa e hadithit: "**Më pas ky njeri u largua dhe pas një kohe të gjatë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) më tha: 'A e di kush ishte ai që pyeste, o Umer?' Thashë: 'Allahu dhe i Dërguari i Tij e njohin më mirë'. Atëherë Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) tha: 'Ai ishte Xhibrili. Erdhi t'ju mësojë fenë tuaj'**". Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) i lajmëroi shokët për njeriun e huaj menjëherë pas largimit të tij. Ndërsa Umerin (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) thuhet se e ka lajmëruar pas tre ditëve. Kjo që përmendëm nuk bie në kundërshtim me hadithin, sepse kur Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) u tregoi shokëve që ishin të ulur aty, Umeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) nuk ishte

---

me ta, por ishte larguar menjëherë. Ai e takoi Profetin (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) pas tre ditëve dhe atëherë ai i tregoi se kush ishte njeriu i huaj që e kishte pyetur.

Dobia e shtatë: Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) gjithmonë i pyeste shokët gjatë bisedave me ta, me qëllim që t'i bënte më të vëmendshëm. Ata gjithmonë i përgjigjeshin: "**Allahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më mirë**", dhe pas kësaj Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ua tregonte përgjigjen.

Këtë metodë ai e përdorte me të gjithë sahabët. Është transmetuar nga Muadh Ibën Xhebeli se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) e ka pyetur: "Kush është e drejta e Allahut ndaj robit të Tij dhe e drejta e robit ndaj Allahut?" Muadhi u përgjigj: "Allahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më mire."²³²

Pra lejohet për atë që pyetet dhe nuk e di përgjigjen të thotë: "**Nuk e di**" ose "**Allahu e di më së miri**", sepse këto fjalë vlejnë për çdo pyetje. Nuk duhet thënë: "Allahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më mirë", sepse kjo nuk është e përshtatshme për t'iu përgjigjur çdo pyetjeje.

Nëse të pyesin: "Kur do të ndodhë Kiameti?", është obligim të thuash: "**Allahu e di dhe askush tjetër përveç Tij**".

Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) nuk e di se kur do të ndodhë Kiameti dhe as çfarë do ndodhë me umetin pas vdekjes së tij. Argument për këtë është hadithi që transmeton ibën Mesudi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!) se Profeti (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: **"Unë do ju pres te burimi im, por disa nga ju do i pengojnë (engjëjt) dhe nuk do t'i afrohen. Atëherë unë do të them: 'O Zoti im! Ata janë shokët e mi.' Do më thuhet: 'Ti nuk e di çfarë kanë bërë ata pas teje (vdekjes tënde)'".**²³³

Njerëzit që përmenden në hadith (që nuk do lejohen të pinë prej haudit) janë ata që tradhtuan fenë pas vdekjes së Profetit (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të!). Ata u luftuan dhe u vranë nga duart e ushtrive muslimane, komandant i të cilave ishte prijësi i besimtarëve Ebu Bekri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij!).

Këtu përfundon edhe sqarimi i këtij hadithi madhështor, duke e lutur Allahun të na e pranojë këtë punë. Amin!

Falënderimet i takojnë vetëm Allahut, paqja dhe lavdërimet e Allahut qofshin për të Dërguarin, shokët dhe familjen e tij.

Përgaditi: Ismet Hyseni